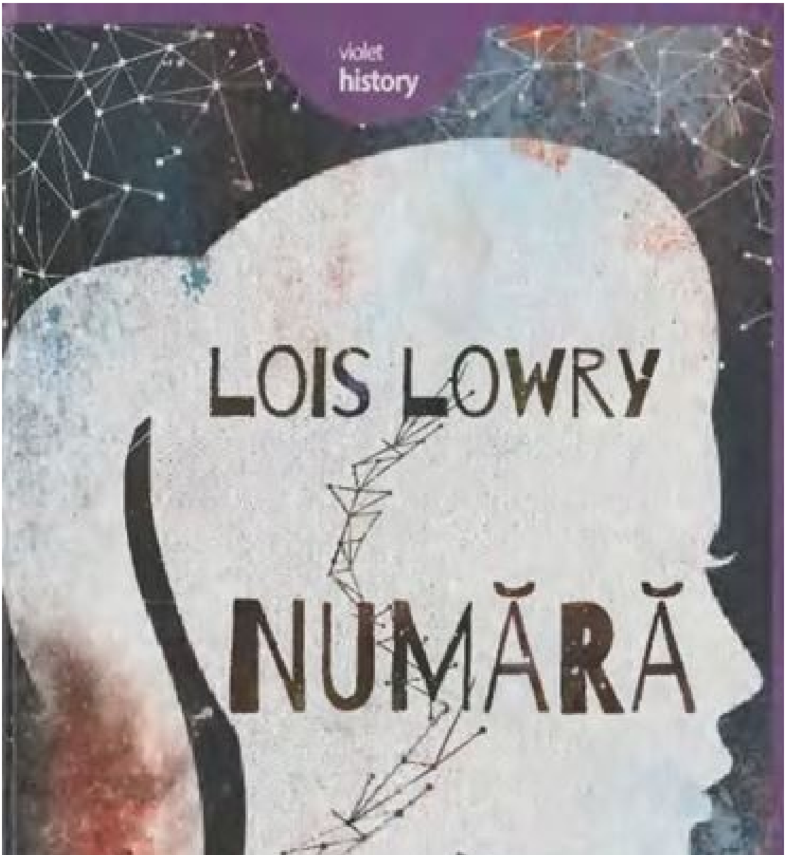
violet
history
LOIS LOWRY
NUMĂRĂ
STELELE
O POVESTE DIN COPENHAGA
ARTHUR

LOIS LOWRY

NUMĂRĂ STELELE

O poveste din Copenhaga

Traducere din engleză de Alina-Nicoleta Ioan
Titlul original: *Number the Stars,* 1989

Editura Arthur, 2015

Versiune ebook: v1.0, septembrie 2019

Lois Lowry s-a născut la 20 martie 1937, în Hawaii. A urmat cursurile Brown University și University of Southern Maine. A început să scrie în anii ’70, îndeplinindu-și astfel un vis din copilărie. E autoarea a peste 30 de cărți pentru copii și adolescenți, declarând că măsoară succesul ca scriitoare prin capacitatea „de a-i ajuta pe adolescenți să-și răspundă la întrebările legate de viață, identitate și relații interpersonale”. Cunoscută pentru subiectele controversate abordate, Lowry este deținătoarea mai multor distincții literare, semnificativă fiind Medalia Newbery, primită pentru romanele *Darul lui Jonas* (Editura Young Art, 2013) și *Numără stelele. O poveste din Copenhaga*. Cărțile sale au stârnit reacții dintre cele mai diverse, de la introducerea lor în programa obligatorie, până la interzicerea în școli. Deși diferite ca stil și subiecte abordate, toate cărțile ei revin la tema relațiilor umane. În prezent, Lois Lowry locuiește în Cambridge, Massachusetts, unde continuă să scrie.

Prietenei mele Annelise Platt
Tusind tak

Introducere

Nu-mi vine să cred că au trecut mai bine de douăzeci de ani de când am scris această carte. Parcă ieri am răspuns la telefon, într-o dimineață de ianuarie cu ninsori, și am fost anunțată că *Numără stelele. O poveste din Copenhaga* a câștigat Medalia Newbery pentru anul 1990.

Majoritatea cărților publicate cu atâta vreme în urmă s-au pierdut, căzute într-o uitare comodă și netulburată pe rafturile prăfuite ale bibliotecilor, sau au devenit, din întâmplare, subiectul unui studiu. Dar se pare că acest volum are o viață lungă și palpitantă. Nu trece o zi fără să primesc un semn din partea vreunui cititor entuziasmat, unii dintre ei părinți care își aduc aminte de carte din copilărie, pe care acum o citesc alături de copiii lor.

Cred că cititorii, indiferent de vârstă, se regăsesc în personajele din cărțile lor preferate. „Oare aș fi făcut și eu așa?”, se întreabă urmărind parcursul personajului de-a lungul romanului. „Eu ce aș fi ales să fac?”

La zece ani – vârsta personajului Annemarie din poveste și deopotrivă a celor mai mulți cititori ai acestei cărți –, copiii încep să-și dezvolte propriul sistem de valori etice. Vor să fie corecți. Vor să facă ceea ce trebuie. Încep să-și dea seama că lumea în care trăiesc este un loc în care a face ceea ce trebuie poate fi dificil, uneori periculos și adesea total neapreciat.

Au de-a face cu povestea unei fete de vârsta lor care, aflată într-o situație periculoasă, trebuie să ia niște decizii. Ar putea alege calea mai ușoară. Și-ar putea abandona prietena. (Cu timpul, cititorii cărții vor descoperi și alte cărți de literatură care au ca subiect Holocaustul și vor afla că foarte mulți oameni din alte țări au făcut asta.) Tinerii cititori sunt cuprinși de bucurie atunci când Annemarie inspiră adânc, pășește în pădure, înfruntă pericolul, îi ține piept dușmanului și învinge.

După ce a fost republicată, cartea a ajuns în mâinile și în inimile unor copii care citiseră despre război, dar nu trăiseră o astfel de perioadă. Am aflat cu tristețe de la câțiva tineri cititori că și-au pierdut tatăl sau fratele mai mare în conflictele din Irak și Afganistan. Știm cu toții cât de ușor și cât de inutil este să urăști.

Cred că avem multe de învățat din istoria Danemarcei.

Cartea a fost publicată până acum în multe țări și tradusă în nenumărate limbi, de la maghiară la ebraică. Copiii de pretutindeni citesc și azi despre integritatea de care a dat dovadă o mică populație scandinavă acum mai bine de șaptezeci de ani. Cărțile ne pot schimba viața, sunt sigură de asta. Mi-au spus mulți cititori că această carte le-a schimbat viața când erau copii și că i-a făcut să reflecteze asupra cruzimii, dar și a curajului. „A fost lucrul care mi-a conturat ideea despre cum ar trebui să ne purtăm cu cei din jur”, mi-a scris de curând o tânără doamnă, amintindu-și efectul pe care l-a avut cartea asupra ei pe când avea zece ani.

Prietena mea daneză care mi-a povestit despre copilăria ei din Copenhaga anului 1943 și care a devenit model pentru personajul Annemarie este acum o femeie în vârstă. Și eu de asemenea. Amândurora ne place să ne gândim la copiii care citesc astăzi cartea, care o văd pentru prima oară și află că odată, pentru scurtă vreme și într-un mic spațiu, câțiva oameni lipsiți de prejudecăți au făcut cinste omeniei altora.

Lois Lowry

1
De ce alergi?

— Ellen, hai să ne-ntrecem pân’ la colț!

Annemarie își aranjă mai bine în spate rucsacul voluminos, ca să echilibreze balansul manualelor.

— Ești gata? zise ea privindu-și prietena.

— Nu, răspunse Ellen râzând. Știi că n-am cum să câștig, am picioare mai scurte. Nu putem merge pur și simplu, ca niște oameni civilizați?

Ellen era o fetiță de zece ani, scundă și durdulie, spre deosebire de înăltuța și supla Annemarie.

— Trebuie să ne antrenăm pentru întrecerea de vineri – săptămâna asta *sigur* câștig cursa feminină. Data trecută am ieșit a doua, iar de atunci m-am antrenat în fiecare zi. Haide, Ellen, stărui Annemarie, măsurând distanța până la următorul colț al străzii din Copenhaga. Te rog!

Ellen șovăi, dădu din cap și își puse și ea rucsacul pe umeri.

— Of, fie. Gata.

— Start! strigă Annemarie.

Cele două fete începură să alerge de-a lungul trotuarului. Părul blond-argintiu al lui Annemarie flutura în urma ei, în timp ce lui Ellen îi săltau pe umeri cozile brune.

— Așteptați-mă și pe mine! strigă micuța Kirsti, rămasă în urmă.

Însă cele două fete mai mari nu o băgară în seamă.

Annemarie a depășit-o imediat pe Ellen, deși i se dezlegă șiretul de la un pantof în timp ce alerga pe strada Østerbrogade, pe lângă magazinașele și cafenelele din cartierul în care locuia, situat în partea de nord-est a Copenhagăi. A trecut râzând pe lângă o bătrână doamnă îmbrăcată în negru, care ducea o plasă de cumpărături. O altă doamnă, mai tânără, care plimba un copil în cărucior, s-a dat la o parte ca să-i facă loc. Colțul era chiar în față.

Annemarie ridică privirea, gâfâind, imediat ce ajunse la colț. Se opri din râs. Inima parcă încetase să-i bată.

— *Halte!*[1] ordonă soldatul pe un ton aspru.

---

[1] „Stai!” – în limba germană, în original. (n.tr.)

Pe cât era de familiar acest cuvânt german, pe atât era de înfricoșător. Annemarie îl auzise de nenumărate ori până atunci, dar niciodată nu-i mai fusese adresat ei în mod direct.

În spatele ei, Ellen încetini și se opri. Rămasă mult în urmă, Kirsti înainta cu greu, îmbufnată că nu o așteptaseră și pe ea.

Annemarie se uită în sus. Erau doi. Asta însemna două căști, două perechi de ochi reci care o priveau cu duritate și patru bocanci înalți și bine lustruiți, înfipți în trotuar, și care îi blocau drumul spre casă.

Și mai însemna două arme, pe care soldații le țineau strâns. Întâi se uită la arme. Apoi, într-un final, se uită la chipul soldatului care îi ordonase să se oprească.

— De ce alergi? întrebă vocea aspră.

Daneza lui scârțâia. „Trei ani”, gândi Annemarie cu dispreț. „De trei ani sunt la noi în țară și încă nu ne vorbesc limba.”

— Mă luasem la întrecere cu prietena mea, răspunse ea politicos. În fiecare vineri, la noi în școală, se organizează concursuri și vreau să mă prezint bine, așa că...

Vocea i se stinse, lăsând fraza neterminată. „Nu vorbi prea mult”, își spuse. „Răspunde-le și atât.”

Aruncă o privire în urmă. Ellen stătea încremenită pe trotuar, câțiva metri mai în spate. Kirsti, și mai în spate, încă îmbufnată, se apropia încet de colțul străzii. În apropiere, o femeie care se oprise în pragul unui magazin se uita înspre ei, fără să zică nimic.

Unul dintre soldați, cel mai înalt, se îndreptă spre Annemarie. Își dădu seama că el e cel pe care ea și cu Ellen îl porecliseră în taină „Girafa”, din cauza înălțimii și a gâtului lung care ieșea din gulerul bățos. El și colegul lui stăteau mereu în colțul ăla.

Îi împunse rucsacul cu patul armei. Annemarie tremura.

— Ce ai aici? întrebă el cu o voce răsunătoare.

Annemarie îl surprinse cu coada ochiului pe vânzătorul care se retrase încet din cadrul ușii, până când se făcu nevăzut.

— Manuale, răspunse ea hotărât.

— Ești o elevă silitoare?

I se părea că-i vorbește pe un ton batjocoritor.

— Da.

— Cum te numești?

— Annemarie Johansen.

— Și prietena ta e o elevă silitoare? zise uitându-se pe deasupra ei, la Ellen, care rămase țintuită locului.

Annemarie întoarse și ea capul, iar Ellen, de obicei îmbujorată, acum pălise, iar ochii ei negri erau larg deschiși.

Dădu din cap în semn că da.

— E mai bună decât mine, zise Annemarie.

— Cum o cheamă?

— Ellen.

— Și ea cine e? întrebă soldatul, uitându-se lângă Annemarie.

Kirsti își făcu brusc apariția, privindu-i furioasă pe toți.

— Sora mea mai mică.

Se apleca să o ia de mână pe Kirsti, dar ea, încăpățânată cum era, refuză să i-o dea și își puse sfidător mâinile în șolduri.

Soldatul se aplecă și mângâie buclele scurte și ciufulite ale fetiței. „Nu te mișca, Kirsti”, se rugă Annemarie în tăcere, sperând că micuța îndărătnică de numai cinci ani va înțelege cumva mesajul.

Însă Kirsti ridică mâinile și dădu la o parte mâna soldatului.

— Lasă-mă-n pace, strigă ea.

Soldații începură să râdă. Schimbară câteva cuvinte în germană, vorbind foarte repede, iar Annemarie nu înțelese nimic.

— E drăguță, ca fetița mea, zise soldatul cel înalt, pe un ton mai blând.

Annemarie se strădui să zâmbească politicos.

— Duceți-vă acasă. Mergeți să citiți din manuale. Și nu mai alergați ca niște huligani.

Cei doi soldați se întoarseră cu spatele. Annemarie se aplecă și o luă iute de mână pe Kirsti, nelăsându-i timp să se împotrivească. O zori pe fetiță, apoi trecură de colțul străzii. Într-o clipită, Ellen fu și ea lângă ele. Iuțiră pasul, fără să-și vorbească, ținând-o pe Kirsti între ele, îndreptându-se spre blocul în care locuiau toate trei.

Când aproape ajunseră, Ellen șopti dintr-odată:

— Mi-a fost așa de frică…

— Și mie, șopti Annemarie.

După ce cotiră pentru a intra în clădire, fetele rămaseră cu privirea ațintită drept înainte, spre intrare. O făcură intenționat, ca să nu atragă privirile sau atenția altor doi soldați, care stăteau și în acel colț, înarmați. Kirsti continuă să se agite când

trecură prin fața lor, sporovăind despre fotografia de la grădiniță pe care o aducea acasă pentru a i-o arăta mamei. Pentru Kirsti, soldații făceau parte din peisaj, erau o prezență de când se știa, la fiecare colț, la fel de lipsiți de importanță ca niște felinare.

— O să-i spui mamei tale? o întrebă Ellen pe Annemarie, în timp ce urcau scările.

— Nu. O să se supere.

— Nici eu nu-i zic. Probabil o să mă certe că alerg pe stradă.

La etajul doi își luă la revedere de la Ellen, care locuia acolo, și urcă la trei, imaginându-și cum își va saluta veselă mama: va zâmbi, îi va povesti despre testul de la dictare, la care făcuse bine.

Dar era prea târziu. Kirsti i-o luase înainte.

— Și i-a împuns rucsacul cu pușca și apoi m-a apucat de păr! trăncănea Kirsti, în timp ce-și dădea jos puloverul, în mijlocul sufrageriei. Dar mie nu mi-a fost frică, lui Annemarie i-a fost, și lui Ellen. Dar mie nu!

Doamna Johansen se ridică brusc din scaunul de lângă fereastră unde stătuse până atunci. Era acolo și doamna Rosen, mama lui Ellen, așezată pe un scaun din fața ei. Își beau cafeaua împreună, așa cum făceau adesea după-amiaza. Sigur că nu era vorba chiar de cafea, deși cele două mame așa ziceau, „bem cafea”. În Copenhaga nu se mai găsea cafea adevărată de la începutul ocupației naziste. Nici măcar un ceai bun. Cele două mame sorbeau apă încălzită cu ierburi aromate.

— Ce s-a-ntâmplat, Annemarie? Ce tot vorbește Kirsti? întrebă mama ei îngrijorată.

— Unde e Ellen? interveni speriată doamna Rosen.

— Ellen s-a dus acasă, n-a știut că sunteți aici, răspunse Annemarie. Nu vă faceți griji, nu s-a întâmplat nimic. Erau soldații ăia doi care stau în colțul străzii Østerbrogade, i-ați văzut și voi; îl știți pe cel înalt, cu gâtul lung, cel care arată ca o girafă prostuță?

Annemarie le povesti incidentul, încercând să-l facă să pară amuzant și lipsit de importanță. Dar în privirea celor două femei se citea în continuare îngrijorarea.

— I-am dat peste mână și am țipat la el, zise Kirsti cu importanță.

— Nu-i adevărat, o asigură Annemarie pe mama ei. Exagerează, ca de obicei.

Doamna Johansen se duse la fereastră și privi în jos, spre stradă. Cartierul era liniștit; arăta la fel ca întotdeauna: oameni care veneau sau se întorceau de la magazine, copii ieșiți la joacă, soldații din colț.

Apoi se adresă cu voce joasă mamei lui Ellen.

— Probabil că sunt mai duri după recentele acțiuni ale Rezistenței. Ai citit în *De Frie Danske*[2] despre bombardamentele din Hillerød și Nørrebro?

Prefăcându-se ocupată să-și scoată cărțile din ghiozdan, Annemarie asculta, știind despre ce vorbește mama ei. *De Frie Danske – Danezii liberi* – era un ziar ilegal. Îl primeau din când în când de la Peter Neilsen, împăturit cu grijă și ascuns printre cărți și alte hârtii, iar Mama îl ardea întotdeauna după ce ea și Papa îl citeau. Dar Annemarie îi auzea pe Mama și Papa vorbind, uneori în timpul nopții, despre veștile pe care le primeau pe această cale: sabotarea naziștilor, bombe ascunse care explodau în fabricile unde se producea armament de război, căi ferate industriale distruse pentru ca marfa să nu poată fi transportată.

Știa ce e Rezistența. Îi explicase Papa după ce, trăgând cu urechea, auzise cuvântul și, luându-și inima în dinți, îl întrebase ce înseamnă. Luptătorii Rezistenței erau cetățeni danezi – nu se știa cine sunt ei, totul era un mare secret – care voiau prin orice mijloace să le facă rău naziștilor. Le distrugeau camioanele și mașinile și le bombardau fabricile. Erau foarte curajoși. Unii dintre luptători erau prinși și uciși.

— Trebuie să mă duc să vorbesc cu Ellen, zise doamna Rosen, îndreptându-se spre ușă. Fetelor, mâine să mergeți la școală pe un alt drum. Promite-mi, Annemarie. Și Ellen o să-mi promită.

— Așa vom face, doamnă Rosen, dar ce importanță are? Sunt soldați germani la fiecare colț de stradă.

— Își vor aminti fețele voastre, zise doamna Rosen, întorcându-se în pragul ușii spre hol. Întotdeauna e bine să faci parte din mulțime. Să fii unul dintre cei mulți. Ai grijă să nu le dai niciodată un motiv să-ți țină minte figura.

Dispăru în hol și închise ușa în urma ei.

---

[2] Ziar care circula în secret în Danemarca în perioada ocupației naziste. (N. tr.)

— O să-și amintească fața *mea*, Mama, anunță Kirsti bucuroasă, pentru că a zis că semăn cu fetița *lui*. A zis că sunt drăguță.

— Dacă are o fetiță așa drăguță, de ce nu se duce acasă la ea, ca un tată bun? murmură doamna Johansen, mângâind obrazul lui Kirsti. De ce nu se duce înapoi în țara lui?

— Mama, avem ceva de mâncare? întrebă Annemarie, sperând să o facă pe mama ei să nu se mai gândească la soldați.

— Ia niște pâine. Și dă-i o bucată și surorii tale.

— Și unt? întrebă Kirsti plină de speranță.

— Fără unt, răspunse mama, știi foarte bine.

Kirsti oftă, iar Annemarie se duse la cutia de pâine din bucătărie.

— Aș mânca o brioșă, zise. O brioșă mare și pufoasă, cu glazură roz.

Mama ei râse.

— Ai o memorie foarte bună pentru o fetiță așa de mică, îi zise ea lui Kirsti. De mult nu se mai găsesc unt, zahăr și brioșe. De cel puțin un an.

— Când se vor găsi iar brioșe?

— După ce se va termina războiul, răspunse doamna Johansen.

Aruncă o privire pe fereastră, spre colțul străzii, unde stăteau soldații, cu privirile indiferente sub căștile metalice.

— După ce pleacă soldații.

2
Cine e domnul care trece călare?

— Annemarie, spune-mi o poveste, se rugă Kirsti cuibărindu-se lângă sora ei în patul imens în care dormeau amândouă. Spune-mi un basm.

Annemarie zâmbi și o luă în brațe pe surioara ei în întuneric. Toți copiii danezi știau basme și creșteau cu ele. Doar celebrul Hans Christian Andersen era danez.

— Vrei să-ți spun povestea cu mica sirenă?

Fusese mereu preferata lui Annemarie. Dar Kirsti zise nu.

— Spune-mi-o pe cea care începe cu regele și regina. Care aveau o fată frumoasă.

— Bine. A fost odată ca niciodată un rege… începu Annemarie.

— Și o regină, șopti Kirsti. Nu uita de regină.

— Și o regină. Locuiau împreună într-un castel minunat și…

— Castelul se numea Amalienborg[3]? întrebă Kirsti somnoroasă.

— Sst, nu mă mai întrerupe, că nu mai apuc să termin povestea. Nu, nu se chema Amalienborg, era un castel imaginar.

Annemarie a continuat, inventând o poveste despre un rege și o regină și frumoasa lor fiică, prințesa Kirsten; a presărat povestea cu baluri elegante, rochii fabuloase, aurite și un belșug de brioșe cu glazură roz, până când respirația profundă și regulată a lui Kirsti i-a dat de veste că micuța adormise.

Se opri, așteptă o clipă, aproape așteptându-se ca ea să mormăie „Și apoi ce s-a întâmplat?”, dar Kirsti nu zise nimic. Gândurile lui Annemarie se îndreptară apoi spre adevăratul rege, Christian al X-lea, și spre adevăratul palat, Amalienborg, din centrul orașului, unde trăia acesta.

Poporul îl iubea foarte mult pe regele Christian. Nu era ca regii din basme, care ieșeau pe balcon și dădeau ordine slujitorilor, sau care stăteau pe un tron de aur cerând să fie înveseliți sau căutând soțul potrivit pentru fiica lor. Regele Christian era un om în carne și oase, un bărbat cu chipul serios și blând. Îl văzuse de mai multe ori când era mai mică. Pleca în fiecare dimineață de la palat, călare pe calul său, Jubilee, și străbătea străzile orașului, salutând poporul. Uneori, pe când

[3] Palat în Copenhaga, reședința de iarnă a familiei regale daneze. (N. tr.)

Annemarie era încă o fetiță, sora ei mai mare, Lise, o lua cu ea pe trotuar ca să-i facă regelui cu mâna. Uneori le făcea și el cu mâna, zâmbind. Lisa i-a spus odată: „Acum ești specială pentru totdeauna, pentru că te-a salutat regele."

Annemarie răsuci capul pe pernă și se uită pe fereastră, la noaptea întunecoasă de septembrie, care pătrundea printre perdelele trase pe jumătate. Gândul la Lise, sora ei atât de serioasă și de frumoasă, o întrista de fiecare dată.

Așa că-și îndreptă iar gândurile către rege, care, spre deosebire de Lisa, era încă în viață. Își aminti o poveste pe care i-o spusese Papa, la scurtă vreme după începerea războiului, la scurt timp după ce Danemarca a capitulat, iar soldații și-au ocupat locurile în colțurile străzilor.

Într-o seară, Papa îi povesti că avusese un comision de făcut în apropiere de birou și tocmai aștepta să traverseze strada, când regele Christian trecu călare în plimbarea sa de dimineață. Unul dintre soldați se întoarse brusc și îi puse o întrebare unui adolescent din apropiere: „Cine-i bărbatul care trece pe-aici călare în fiecare dimineață?"

Papa zise că a râs în sinea lui, părându-i-se amuzant faptul că soldatul german nu știa. Ascultă și răspunsul băiatului: „E regele nostru", îi răspunse băiatul. „Este regele Danemarcei." Iar soldatul întrebă iar: „Unde-i e garda de corp?"

— Și știi ce i-a răspuns? o întrebă Papa pe Annemarie, care stătea la el în poală.

Era mică pe atunci, n-avea decât șapte ani. A dat din cap în semn că nu și așteptă răspunsul.

— Băiatul l-a privit în față pe soldat și a zis: „Toată Danemarca este garda lui de corp."

Annemarie se cutremură. Părea un răspuns foarte curajos.

— E adevărat, Papa? întrebă ea. Chiar așa a zis băiatul?

Papa rămase un moment pe gânduri. Cântărea foarte bine întrebările înainte să răspundă.

— Da, zise el într-un final. Chiar așa. Orice danez ar muri pentru regele Christian, pentru a-l apăra.

— Chiar și tu, Papa?

— Da.

— Și Mama?

— Da, și Mama.

Pe Annemarie o trecură iar fiorii.

— Atunci și eu aș face-o, Papa. Dacă ar fi nevoie.

Rămaseră tăcuți pentru un moment. Din cealaltă parte a camerei, Mama îi privi pe amândoi și le zâmbi. Mama croșeta în seara aceea, cu trei ani în urmă: marginea de dantelă a unei fețe de pernă, parte din zestrea lui Lise. Degetele ei se mișcau repede, transformând firul subțire de ață albă într-o margine complicată. Lise era atunci o tânără domnișoară, avea optsprezece ani și urma să se mărite cu Peter Neilsen.

— După ce Lise și Peter se vor căsători, zicea Mama, Annemarie și Kirsti vor avea și ele, în sfârșit, un frate.

— Papa, sparse Annemarie tăcerea într-un final, uneori mă întreb de ce regele nu ne-a putut apăra. De ce nu s-a luptat cu naziștii și nu i-a oprit să intre în Danemarca cu puștile lor?

Papa oftă.

— Suntem o țară atât de mică, zise el. Iar ei sunt niște dușmani atât de mari! Regele nostru a fost înțelept. Știa că Danemarca are puțini soldați. Știa că dacă s-ar fi luptat, foarte mulți danezi ar fi murit.

— Norvegienii s-au luptat, spuse Annemarie.

Papa dădu din cap.

— Oo, norvegienii s-au luptat cu încrâncenare. Au munții aceia imenși, în care soldații se puteau ascunde. Chiar și așa, au fost învinși.

Lui Annemarie îi veni în minte Norvegia așa cum și-o amintea de pe harta de la școală, chiar deasupra Danemarcei. Norvegia avea culoarea roz pe hartă. Își imagină apoi peticul roz de Norvegie strivit de un pumn.

— Sunt și în Norvegia soldați germani, ca aici?

— Da, răspunse Papa.

— Și-n Olanda, adăugă Mama din cealaltă parte a camerei, și în Belgia, și Franța.

— Dar nu și-n Suedia! zise Annemarie, mândră că știa atât de multe despre ce se petrece în lume.

Suedia apărea pe hartă cu albastru, iar ea o *văzuse*, chiar dacă nu fusese niciodată acolo. Din spatele casei unchiului Henrik, aflată undeva în partea de nord a Copenhagăi, se uita pe deasupra apei – acea parte a Mării Nordului numită Kattegat – înspre pământul de pe malul celălalt. „Ce vezi acolo, aia e Suedia, îi spunea unchiul Henrik. Te uiți spre o altă țară.”

— Așa e, zise Papa, Suedia încă e o țară liberă.

Trei ani mai târziu, *încă* era așa. Dar multe alte lucruri se schimbaseră. Regele Christian îmbătrânise și se rănise foarte grav cu un an în urmă, căzând de pe calul său bătrân și loial, Jubilee, care îl purtase în atâtea dimineți pe străzile orașului. Zile-n șir lumea se temuse că va muri, toată Danemarca îl jelise.

Dar nu se-ntâmplă așa. Regele Christian era încă în viață.

Însă Lise nu mai era. Sora ei cea înaltă și frumoasă a murit într-un accident cu două săptămâni înainte de nuntă. În cufărul albastru, gravat, dintr-un colț al dormitorului – Annemarie îi vedea conturul chiar și pe întuneric –, erau împăturite fețele ei de pernă, cu margini croșetate, rochia ei de nuntă cu gulerul brodat manual, nepurtată, și rochia galbenă pe care o purtase și în care dansase, cu toate volănașele în aer, la petrecerea de la logodna ei cu Peter.

Mama și Papa nu o pomeneau niciodată pe Lise. Nu deschideau niciodată cufărul. Dar Annemarie o mai făcea uneori, când rămânea singură în casă; atingea ușor lucrurile lui Lise și-și aducea aminte de sora ei liniștită, cu glas blând, care aștepta cu atâta nerăbdare să se căsătorească și să aibă copii.

Roșcatul Peter, logodnicul lui Lise, nu se însurase cu altcineva după moartea ei. Se schimbase enorm. Pe vremuri fusese pentru Annemarie și Kirsti ca un frate mai mare, vesel nevoie mare, care le gâdila și le tachina, fiind întotdeauna primul la năzbâtii și la glume. A mai trecut și pe urmă pe la ei, destul de des, le saluta pe fete călduros și zâmbitor, dar de obicei era pe fugă, vorbea puțin cu Mama și Papa despre niște lucruri pe care Annemarie nu le înțelegea. Nu le mai cânta cântecelele absurde care altădată le făcea pe Annemarie și pe Kirsti să moară de râs.

Și Papa se schimbase. Îmbătrânise mult și părea foarte obosit și resemnat.

Lumea toată părea să fie altfel. Numai basmele rămăseseră neschimbate.

— Și au trăit fericiți până la adânci bătrâneți, șopti Annemarie pe întuneric, sfârșind povestea pentru sora ei, care dormea alături, cu un deget în gură.

3
Unde e doamna Hirsch?

Zilele lui septembrie trecură una câte una fără mari schimbări. Annemarie și Ellen mergeau la școală împreună și tot împreună se întorceau, de fiecare dată pe drumul ocolitor, pentru a-i evita pe soldatul înalt și pe camaradul lui. Kirsti se ținea mereu în spatele lor sau o lua înainte alergând, dar era mereu cu ele.

La amiază, mamele lor își beau în continuare „cafeaua” împreună. Când, încet-încet, ziua începu să se micșoreze, femeile se apucară de croșetat mănuși. Copacii își pierdeau frunzele, în timp ce iarna se apropia din nou. Nu uitase nimeni iarna trecută. Casele și apartamentele din Copenhaga rămăseseră fără gaz, iar nopțile de iarnă erau cumplit de geroase.

Familia Johansen, ca și ceilalți din clădire, repuseseră în funcțiune vechiul șemineu și instalaseră o mică plită, la care, dacă făceau rost, puteau arde cărbune. Din cauza electricității raționalizate, Mama o mai folosea și la gătit.

După lăsarea întunericului luminau cu ajutorul lumânărilor. Uneori, tatăl lui Ellen, care era profesor, se plângea plin de frustrare că nu vede mai nimic în lumina slabă atunci când corectează lucrările elevilor.

— În curând va trebui să mai punem o pătură la tine în pat, zise Mama într-o dimineață, în timp ce făcea curat în dormitor ajutată de Annemarie.

— Kirsti și cu mine suntem norocoase că ne avem una pe cealaltă ca să ne încălzim iarna, răspunse Annemarie. Biata Ellen, ea nu are nicio soră.

— Va trebui să se strecoare lângă mama și tatăl ei când va da gerul, îi răspunse Mama zâmbind.

— Îmi aduc aminte când a dormit Kirsti cu tine și cu Papa. Trebuia să doarmă în pătuțul ei, dar s-a dat jos și a venit la voi, zise Annemarie netezind pernele de pe pat.

Se fâstâci pentru o clipă și o privi pe mama ei, temându-se că spusese ceva greșit și avea să o întristeze. Perioada în care Kirsti dormea în camera părinților era cea în care Annemarie dormea cu Lise. Dar Mama râse încet.

— Și eu îmi amintesc, zise ea. Uneori făcea pipi în pat noaptea!

— Ba nu făceam! se răsti Kirsti din ușa dormitorului. N-am făcut asta absolut *niciodată*!

Mama, care încă râdea, îngenunche și o sărută pe obraz.

— E timpul să plecați la școală, le zise, închizând-o pe Kirsti la haină. Vai, ia te uită, nasturele ăsta s-a rupt în două. Annemarie, ia-o pe Kirsti după ore și mergeți la magazinașul unde vinde doamna Hirsch ață și nasturi. Vezi dacă găsești unul care să se potrivească cu cei de la haina ei. Îți dau o coroană, n-ar trebui să coste prea mult.

După ore, când s-au oprit la magazinul pe care Annemarie îl știa dintotdeauna, fetele l-au găsit închis. Ușa era zăvorâtă cu un lacăt nou și deasupra era trecută o altă firmă. Dar pentru că scria în germană, ele n-au putut descifra ce scria.

— Oare o fi bolnavă doamna Hirsch? întrebă Annemarie, trecând mai departe.

— Am văzut-o sâmbătă, răspunse Ellen. Era împreună cu soțul și cu fiul ei. Păreau foarte bine. Cel puțin *ei* păreau în regulă, pentru că băiatul arată *întotdeauna* îngrozitor.

Fata chicoti.

Annemarie se încruntă. Familia Hirsch locuia în zonă, îl văzuseră adesea pe-acolo pe Samuel, fiul lor. Era un băiat înalt, purta ochelari groși, avea umerii lăsați și părul ciufulit. Mergea la școală cu bicicleta – se apleca în față, mijea ochii și strângea din nas ca să-și potrivească ochelarii. Avea o bicicletă cu roți din lemn, pentru că roțile din cauciuc nu se mai găseau, așa că scârțâia și huruia când trecea.

— Eu cred că au plecat cu toții-n vacanță la mare, anunță Kirsti.

— Bănuiesc că au luat cu ei un coș plin de brioșe cu glazură roz, îi răspunse Annemarie pe un ton sarcastic.

— Da, probabil că așa au făcut, zise Kirsti.

Annemarie și Ellen făcură schimb de priviri prin care își spuneau: Kirsti e atât de prostuță! De când începuse războiul nu mai plecase nimeni din Copenhaga în concediu la mare. Și *nu* existau brioșe cu glazură roz; nu se mai găseau de luni de zile.

Dar aruncând o ultimă privire spre magazin înainte să cotească, Annemarie se întrebă totuși unde ar fi putut fi doamna Hirsch. Familia Hirsch trebuie să fie *pe undeva*. Altfel de ce să fie închis magazinul?

Pe mama a îngrijorat-o vestea.

— Sunteți sigure? tot întrebă.

— Găsim noi un nasture pe undeva, o asigură Annemarie. Sau luăm unul din partea de jos a hainei și îl coasem sus, n-o să se vadă așa tare.

Însă nu jacheta o preocupa pe Mama.

— Sunteți sigure că pe ușă scria în germană? întrebă ea. Poate n-ați văzut bine.

— Era și o svastică pe ea.

Mama se răsuci într-o parte. Părea îngrozită.

— Annemarie, ai puțin grijă de Kirsti. Și apucă-te să cureți niște cartofi pentru cină. Mă întorc imediat.

— Unde te duci? o întrebă Annemarie pe mama ei, în timp ce aceasta se îndrepta spre ușă.

— Vreau să vorbesc ceva cu doamna Rosen.

Annemarie o privi nedumerită pe mama ei ieșind din casă. Se duse în bucătărie și deschise dulapul în care țineau cartofii. În ultima vreme mâncaseră cartofi în fiecare seară. Foarte rar și altceva.

Fetița abia mai ținea ochii deschiși, când auzi un ciocănit slab în ușa dormitorului. Se ivi în prag lumina unei lumânări și mama ei păși în cameră.

— Dormi?

— Nu, de ce? S-a-ntâmplat ceva?

— Nu s-a-ntâmplat nimic, dar aș vrea să vii până-n sufragerie. A venit Peter. Eu și tatăl tău vrem să vorbim cu tine.

Annemarie sări din pat, în timp ce Kirsti mormăi ușor în somn. Peter! Nu-l mai văzuse de o groază de timp. Venirea lui în toiul nopții o înspăimânta. Niciun cetățean din Copenhaga n-avea voie să iasă din casă după ora opt. Știa că e foarte periculos să-i viziteze Peter la ora aceea. Dar o încânta venirea lui. Deși era mereu pe fugă – vizitele sale aproape că păreau secrete, de-abia venea, că și pleca era o bucurie să-l vadă pe Peter. Vederea lui îi trezea amintirea unor vremuri fericite. Și părinții ei îl iubeau pe Peter. Spuneau că e ca un fiu pentru ei.

Annemarie alergă desculță în sufragerie și-i sări lui Peter în brațe. El îi zâmbi, o sărută pe obraz și îi ciufuli părul lung.

— Ai mai crescut de când te-am văzut ultima oară, zise el. Ești toată numai picioare!

Annemarie râse.

— Vineri am câștigat cursa fetelor, la școală, îl informă ea mândră. Tu pe unde-ai umblat? Ne-a fost dor de tine!

— Sunt mereu pe drumuri cu serviciul, îi explică Peter. Uite, ți-am adus ceva. Am și pentru Kirsti.

Duse mâna la buzunar și scoase două scoici pe care i le întinse.

Annemarie puse pe masă scoica mai mică, pentru sora ei. Pe cealaltă o ținu pentru sine, o analiză întorcând-o pe toate părțile în lumină, cercetându-i suprafața striată și sidefată. Așa era Peter, aducea mereu cadoul potrivit.

— Pentru părinții tăi am adus ceva mai practic. Două sticle de bere!

Mama și Papa zâmbiră și închinară paharele. Papa luă o înghițitură, apoi își șterse spuma rămasă pe buza de sus.

— Annemarie, începu el, devenind deodată serios, Peter ne-a spus că nemții au dat ordin să se închidă mai multe magazine ale evreilor.

— Evrei? repetă Annemarie. Doamna Hirsch este evreică? De-asta au închis magazinul cu nasturi? De ce au făcut așa ceva?

Peter se aplecă spre ea.

— E modul lor de a tortura. Din motive numai de ei știute, vor să-i chinuiască pe evrei. S-a întâmplat și în alte țări. Aici nu s-au mai grăbit, ne-au lăsat să ne liniștim un pic. Dar se pare că încep de-acum.

— Dar ce-au avut cu magazinul de nasturi? Ce rău face un magazin de nasturi? Doamna Hirsch e o doamnă atât de drăguță! Chiar și Samuel, deși e tontălău, n-ar face nimănui niciun rău. Nici n-ar putea, abia vede prin ochelarii ăia groși!

Apoi gândul lui Annemarie se duse în altă direcție.

— Dacă nu mai pot vinde nasturi, din ce vor câștiga bani?

— Vor avea prietenii grijă de ei, spuse Mama cu blândețe. Pentru asta există prieteni.

Annemarie dădu din cap. Mama avea dreptate, fără îndoială. Prietenii și vecinii se vor duce acasă la familia Hirsch și le vor duce pește, cartofi, pâine și ierburi pentru ceai. Poate chiar și Peter le va duce o bere. O vor duce cât de cât bine până când li se va da voie să redeschidă magazinul.

Apoi, dintr-odată, a sărit în picioare, cu ochii mari.

— Mama, Papa! zise ea. Și cei din familia Rosen sunt evrei!

Părinții ei dădură din cap, cu aceeași expresie serioasă.

— Am vorbit cu Sophy Rosen azi după-masă, după ce mi-ai zis de magazinul cu nasturi, zise Mama. A aflat ce se întâmplă, dar nu crede că îi va afecta și pe ei.

Annemarie se gândi puțin și înțelese. Se liniști.

— Domnul Rosen n-are niciun magazin. El e profesor. N-au cum să închidă toată școala!

Îi aruncă lui Peter o privire întrebătoare.

— N-au cum, nu?

— Cred că familia Rosen e în siguranță, zise el. Dar tu fii cu ochii pe prietena ta Ellen. Și stai departe de soldați. Mi-a povestit mama ta despre întâmplarea de pe strada Østerbrogade.

Annemarie ridică din umeri. Aproape că uitase incidentul.

— Nu s-a întâmplat nimic. Cred că se plictiseau și voiau doar să intre-n vorbă cu cineva.

Se întoarse către tatăl ei.

— Papa, mai știi ce i-a zis băiatul ăla soldatului? Cum că toată Danemarca este garda de corp a regelui?

Tatăl zâmbi.

— N-am uitat nicio secundă.

— Păi, cred că acum toată Danemarca trebuie să fie garda de corp a evreilor, zise Annemarie încet.

— Așa ar trebui, răspunse tata.

Peter se ridică în picioare.

— Trebuie să plec. Iar tu, Picioare Lungi, ai trecut de mult peste ora de culcare.

O îmbrățișă din nou pe Annemarie.

Mai târziu, ghemuită în pat, lângă sora ei caldă ca o gogoașă, Annemarie își aminti de tatăl ei care-i spusese cu trei ani în urmă că ar muri ca să-l protejeze pe rege. Și mama ei asemenea. Și ea, Annemarie, la doar șapte ani, spusese cu mândrie că ar face același lucru.

Acum avea zece ani, picioarele lungi și nu mai visa la brioșe cu glazură roz. Acum ea, alături de ceilalți danezi, trebuia să fie garda de corp a lui Ellen, a părinților lui Ellen și a tuturor evreilor din Danemarca.

Oare era *cu adevărat* în stare să moară pentru a-i proteja? Annemarie era suficient de sinceră cât să recunoască în sinea ei, pe întuneric, că nu era foarte sigură de acest lucru.

Pentru o clipă simți cum o încearcă frica, dar trase pătura mai sus, își înveli gâtul și se relaxă. Oricum totul era numai fantezie, nimic real. Numai în basme li se cere oamenilor să fie foarte curajoși și să moară pentru alții. Nu și în viața reală din Danemarca. Da, existau soldații, într-adevăr. Și bravii lideri ai Rezistenței, dintre care unii își pierdeau viața, și asta era adevărat.

Însă oamenii obișnuiți, cum erau cei din familiile Rosen sau Johansen? Annemarie se ghemui în liniștea întunecată și-și dădu seama că se bucura de faptul că era un om obișnuit, căruia nu i se va cere niciodată să-și arate vitejia.

4
Urmează o noapte lungă

Mama ieșise cu Kirsti la cumpărături, iar Annemarie și Ellen erau singure acasă și stăteau tolănite pe podeaua din sufragerie, jucându-se cu păpuși din hârtie. Decupaseră imaginile din niște reviste mai vechi ale Mamei, păstrate peste ani. Doamnele din hârtie aveau coafuri și haine care nu mai erau la modă. Fetele le botezaseră după personajele din cartea preferată a Mamei, care le povestise lui Annemarie și lui Ellen tot romanul *Pe aripile vântului.* Fetelor li se păruse mult mai interesant și mai romantic decât poveștile cu prinți și prințese care-i plăceau lui Kirsti.

— Haide, Melanie, zise Annemarie, plimbându-și păpușa pe marginea covorului. Trebuie să ne pregătim pentru bal.

— Bine, Scarlett, vin.

Replica lui Ellen veni pe un ton prețios. Avea talent de actriță, primea adesea rolul principal în piesele de teatru puse în scenă la școală.

Jocurile erau întotdeauna mai distractive dacă participa și Ellen.

Ușa se deschise și intră Kirsti călcând furios, plânsă și încruntată. Mama intră imediat după ea, vizibil scoasă din sărite, și puse pe masă un pachet.

— Nu! bolborosi Kirsti. N-o să-i port niciodată. *Niciodată*! Nici dacă mă duci la închisoare și mă legi în lanțuri și mă bați cu bâta!

Annemarie chicoti și-i aruncă mamei o privire întrebătoare. Doamna Johansen oftă.

— I-am cumpărat o pereche nouă de pantofi, cei vechi i-au rămas mici, explică ea.

— Doamne, Kirsti, zise Ellen, mi-ar fi plăcut să-mi ia și mie mama pantofi noi. Îmi plac lucrurile noi și sunt atât de greu de găsit în magazine.

— Nu și dacă te duci la o *pescărie!* răspunse Kirsti. Dar nu toate mamele își pun fetele să poarte pantofi oribili din *pește!*

— Kirsten, zise Mama împăciuitor, știi bine că nu era o pescărie și că am avut oricum noroc că am găsit pantofii.

Kirsti pufni.

— Arată-le, îi ceru ea. Să vadă și Annemarie și Ellen cât sunt de urâți.

Mama deschise pachetul și scoase de acolo o pereche de pantofi pentru fetițe. Îi ridică, iar Kirsti își întoarse privirea dezgustată.

— Știți că nu se mai găsește piele, le explică Mama. Dar au găsit o metodă de a confecționa pantofi din piele de pește. Nu mi se par chiar așa de urâți.

Fetele se uitară la pantofii din piele de pește. Annemarie luă unul și-l examină. Arăta bizar, se vedeau foarte clar solzii. Dar era un pantof, iar sora ei avea nevoie de pantofi. Așa că zise o minciunică:

— N-arată așa de rău.

Ellen luă celălalt pantof.

— De fapt, numai culoarea e cam urâtă, zise ea.

— Verde! se văicări Kirsti, n-o să port *în viața mea* pantofi verzi!

— Tata are acasă un borcan cu cerneală neagră, zise Ellen. Ți-ar plăcea mai mult dacă ar fi negri?

Kirsti se încruntă.

— Poate că mi-ar plăcea, zise ea într-un final.

— Atunci, continuă Ellen, dacă mama ta e de acord, o să-i iau diseară și o să-l rog pe tata să ți-i vopsească cu cerneală neagră.

Mama râse.

— Cred că ar fi o îmbunătățire bine-venită. Ce părere ai, Kirsti?

Kirsti cumpăni.

— Poate să-i facă să lucească? Aș vrea să lucească.

Ellen dădu din cap.

— Cred că poate. Cred că vor arăta chiar bine așa, negri și lucioși.

Kirsti încuviință.

— Atunci așa rămâne, zise ea. Dar să nu spui nimănui că sunt din *pește*. Nu trebuie să știe nimeni.

Luă cu silă pantofii cei noi și îi puse pe un scaun, până când privirea îi fu atrasă de păpușile din hârtie.

— Pot să mă joc și eu? întrebă Kirsti. Îmi dați și mie o păpușă?

Se așeză pe podea lângă Annemarie și Ellen.

Annemarie se gândea că, uneori, Kirsti era enervantă că venea mereu peste ele când se jucau. Dar apartamentul era

mic, nu avea unde altundeva să se joace. Iar dacă i-ar fi spus să plece, Mama le-ar fi dojenit aspru.

— Ia-o pe asta, zise Annemarie și îi întinse o fetiță decupată. Ne jucăm de-a *Pe aripile vântului.* Melanie și Scarlett se duc la bal. Tu o să fii Bonnie, fiica lui Scarlett.

Kirsti se bucura și rotea păpușa în aer, ca într-un dans.

— Mă duc la bal! zise cu un ton subțire și afectat.

Ellen chicoti.

— O fetiță nu poate să meargă la bal. Hai să zicem că se duc în altă parte. Să zicem că se duc la Tivoli.

— Tivoli! râse Annemarie. Asta se află în Copenhaga, iar *Pe aripile vântului* se petrece în America!

— Tivoli, Tivoli, Tivoli, cântă micuța Kirsti, învârtind păpușa în aer.

— N-are importanță, oricum e numai un joc, le aminti Ellen. Tivoli poate fi chiar acolo, lângă scaun. „Hai, Scarlett”, zise ea cu vocea de păpușă, „mergem la Tivoli să dansăm și să privim focul de artificii, și poate întâlnim și niște domni chipeși! Ia-o și pe prostuța de Bonnie, se poate da în carusel.”

Annemarie rânji și o conduse pe Scarlett spre scaunul pe care Ellen îl numise Tivoli. Îi plăcea la nebunie Grădina Tivoli aflată în centrul orașului. Când era mică mergea adesea acolo cu părinții ei. Își amintea muzica și luminile foarte colorate, caruselul și înghețata și, mai ales, impresionantele focuri de artificii din fiecare seară.

— Cel mai bine îmi amintesc artificiile, zise Ellen.

— Și eu la fel, interveni Kirsti, și eu tot artificiile.

— Vorbești prostii, i-o tăie Annemarie arțăgoasă. Tu n-ai văzut niciodată artificii.

Între timp Grădina Tivoli fusese închisă. Nemții care ocupau orașul incendiaseră o parte din ea, probabil ca să-i pedepsească pe danezii amatori de distracții pentru că sunt plini de voie bună.

Kirsti se ridică, cu spatele arcuit ca o pisică.

— Ba am văzut! se încăpățână. Era de ziua mea. M-am trezit la miezul nopții și am auzit bubuiturile. Și am văzut luminile de pe cer. Mama mi-a zis că sunt artificii pentru ziua mea!

Annemarie își aminti imediat. Ziua lui Kirsti era la sfârșitul lui august. Iar în noaptea aceea, cu doar o lună în urmă, se trezise și ea speriată de zgomotul exploziilor. Kirsti avea dreptate –

cerul din sud-est ardea, iar Mama o liniștise spunându-i că se sărbătorește ziua ei de naștere.

— Îți dai seama? Așa niște artificii pentru o fetiță de cinci ani! zise Mama atunci, stând la ele pe pat, ținând cu o mână draperiile întunecate ca să poată vedea cerut iluminat.

Ziarul de a doua zi dezvăluia tristul adevăr. Danezii își distruseseră flota navală, aruncând navele în aer, una câte una, pe măsură ce se apropiau trupele germane care urmau să preia vasele pentru folosul propriu.

— Cât de trist trebuie să fie regele.

Annemarie o auzi pe Mama spunându-i aceste cuvinte lui Papa, citind știrea.

— Cât de mândru, fu replica lui Papa.

Annemarie se simți tristă și mândră totodată, imaginându-și-l pe regele înalt și bătrân privind, cu ochii albaștri înecați în lacrimi, epavele micuței flote scufundate în port.

— Ellen, eu nu mă mai joc, zise Annemarie dintr-odată și puse pe masă păpușa de hârtie.

— Oricum, trebuie să mă duc acasă, zise Ellen. Trebuie s-o ajut pe Mama la curățenie. Știi că joi e Anul Nou la noi?

— De ce la voi? întrebă Kirsti. Nu e și la noi Anul Nou?

— Nu, este Anul Nou la evrei, numai pentru noi e sărbătoare. Dar dacă vrei, poți veni vineri seara s-o vezi pe Mama cum aprinde lumânările.

Annemarie și Kirsti fuseseră deseori invitate în serile de vineri s-o privească pe doamna Rosen cum aprinde lumânările. Avea capul acoperit cu o bucată de pânză și spunea o rugăciune în ebraică. Annemarie stătea de fiecare dată și se uita cuminte, fără să scoată niciun cuvânt; până și Kirsti, care de obicei era o moară neferecată, de astă dată tăcea. Nu înțelegeau cuvintele și nu le cunoșteau sensul, dar simțeau că e un moment special pentru familia Rosen.

— Da, acceptă Kirsti bucuroasă. O să vin s-o văd pe mama ta cum aprinde lumânările și o să-mi pun pantofii negri cei noi.

Dar de data asta avea să fie altfel. Joi, mergând spre școală, alături de sora ei, Annemarie i-a văzut pe cei din familia Rosen îndreptându-se dis-de-dimineață către sinagogă, gătiți cu hainele de sărbătoare. I-a făcut cu mâna lui Ellen, care i-a răspuns înapoi, veselă.

— Ce noroc pe Ellen că nu trebuie să se ducă azi la școală, îi zise Annemarie lui Kirsti.

— Da, dar probabil că va trebui să stea foarte, foarte cuminte în biserică, cum facem și noi, îi răspunse Kirsti. Nu-i deloc distractiv.

După-amiază, doamna Rosen a bătut la ușa lor, dar n-a intrat. A rămas pe hol și a stat de vorbă îndelung, pe un ton grăbit și încordat, cu mama lui Annemarie. După ce au terminat, Mama părea îngrijorată, deși vorbea pe un ton voios.

— Fetelor, a zis, avem o surpriză foarte plăcută. Ellen va sta la noi peste noapte și va fi oaspetele nostru câteva zile! Nu avem parte foarte des de musafiri.

Kirsti a bătut din palme bucuroasă.

— Bine, Mama, interveni Annemarie îngrijorată, dar azi e Anul Nou la evrei. Trebuia să sărbătorească acasă! Ellen mi-a zis că mama ei a reușit să facă rost de un pui și urma să facă friptură. Ar fi prima lor friptură din ultimul an sau mai bine!

— Și-au schimbat planurile, zise Mama. Domnul și doamna Rosen se vor duce în vizită la niște rude, iar Ellen va rămâne cu noi. Așa că hai să trecem la treabă și să punem așternuturi curate pe pat. Kirsti, în noaptea asta dormi cu Mama și Papa, ca să le lăsăm pe fetele mai mari să chicotească.

Kirsti se bosumflă și era limpede că se pregătea să se împotrivească.

— În seara asta, o să-ți spun o poveste specială, îi zise Mama. O poveste numai pentru tine.

— Despre un rege? întrebă Kirsti suspicioasă.

— Despre un rege, dacă vrei tu, îi răspunse Mama.

— Bine, dar să fie și o regină, zise Kirsti.

Deși familia Rosen dăduse puiul familiei Johansen, iar Mama pregătise o cină minunată și suficient de bogată cât să aibă fiecare și o a doua porție, nu s-a râs și nu s-a vorbit prea mult în acea seară. Ellen a stat tot timpul tăcută. Părea speriată. Mama și Papa se străduiau să aducă în discuție lucruri vesele, dar pe chipul lor se putea citi îngrijorarea și asta o îngrijora și pe Annemarie. Numai Kirsti nu simțea tensiunea care plutea în odaie. Stătea pe scaun și-și legăna picioarele în care avea pantofii strălucitori, proaspăt vopsiți în negru. Vorbea și chicotea.

— În seara asta ne culcăm devreme, micuța mea, o anunță Mama după ce spălară vasele. Avem nevoie de mai mult timp pentru povestea lungă pe care ți-am promis-o, despre un rege și o regină.

O luă pe Kirsti și dispărură în dormitor.

— Ce se-ntâmplă? întrebă Annemarie când mai rămăseseră doar Papa și Ellen în sufragerie. Ceva se-ntâmplă, ce e?

Papa deveni agitat.

— Copii, aș fi vrut să nu aflați așa ceva, zise încet. Ellen, tu știi deja despre ce e vorba. Acum trebuie să-i spunem și lui Annemarie.

S-a întors spre ea și i-a mângâiat părul cu blândețe.

— Azi-dimineață, rabinul i-a anunțat pe enoriași că naziștii au luat de la sinagogă listele cu toți evreii, ca să știe unde locuiesc și cum îi cheamă. Pe una dintre liste se afla, desigur, și familia Rosen, alături de multe altele.

— Dar de ce? Pentru ce le trebuie numele lor?

— Vor să aresteze toți evreii danezi. Vor să-i ia de-aici. Și ni s-a spus că s-ar putea să vină după ei chiar în seara asta.

— Nu înțeleg, și unde-i duc?

— Nu știm unde și nici măcar nu știm exact de ce, zise el dând din cap. Se cheamă „relocare”. Nici măcar nu știm ce înseamnă asta. Știm doar că e greșit și periculos și că trebuie să ajutăm cum putem.

Annemarie rămase fără cuvinte. Se uită la Ellen și-și văzu prietena cea mai bună lăcrimând.

— Unde sunt părinții lui Ellen? Trebuie să-i ajutăm și pe ei!

— Nu-i puteam aduce aici pe toți trei. Dacă vin soldații germani la noi acasă, clar i-ar găsi aici. Putem ascunde o singură persoană. Însă trei nu. Așa că Peter i-a ajutat pe domnul și doamna Rosen să se ascundă în altă parte. Nu știm unde, nici Ellen nu știe. Dar sunt în siguranță.

Ellen începu să plângă în hohote și-și acoperi fața cu palmele. Papa o cuprinse cu brațul.

— Sunt în siguranță, Ellen, îți promit. O să-i poți revedea în curând. Crezi că poți avea încredere în promisiunea mea?

Ellen ezită, apoi dădu din cap și-și șterse lacrimile.

— Bine, Papa, dar… începu Annemarie, aruncând o privire de-a lungul micului apartament, cu cele câteva piese de mobilier: canapeaua tapisată, masa și scaunele, mica bibliotecă de lângă

perete. Ai zis că o ascundem, dar cum? Unde s-ar putea ascunde?

Papa zâmbi.

— Asta e simplu. Facem exact cum a zis mama ta: voi două veți dormi împreună la tine în pat și puteți să chicotiți și să vorbiți și să vă spuneți secrete. Iar dacă vine cineva...

— Cine să vină? îl întrerupse Ellen. Soldații? Cum sunt cei care stau la colțuri de stradă?

Annemarie își aminti cât de îngrozită fusese Ellen în ziua în care le luase la întrebări soldatul din colț.

— Nu cred că o să vină cineva. Dar e bine să fim pregătiți. Dacă vine cineva, chiar și soldații, voi două sunteți surori. Petreceți oricum foarte mult timp împreună, așa că nu va fi greu să vă prefaceți că sunteți surori.

Se ridică și se duse la fereastră. Trase perdeaua și se uită jos, în stradă. Afară începea să se întunece. În curând trebuia să tragă și perdelele negre pe care le aveau la ferestre toți danezii. Noaptea, trebuia să fie întuneric beznă în tot orașul. Dintr-un copac din apropiere se auzea o pasăre cântând. În rest nu se auzea niciun sunet. Era ultima zi din septembrie.

— Hai, mergeți să vă schimbați în pijamale. O să fie o noapte lungă.

Annemarie și Ellen se ridicară în picioare. Papa se ridică deodată și traversă camera. Le îmbrățișă pe fete și le sărută pe amândouă pe creștet: Annemarie, cu părul blond, care îi ajungea până la umeri, iar Ellen, brunetă, cu bucle mari, prinse, ca întotdeauna, în cozi împletite.

— Să nu vă fie frică, le zise cu blândețe. Cândva am avut trei fete. Sunt mândru că în seara asta am din nou trei fete.

5
Cine e fata cu părul negru?

— Chiar crezi că o să vină cineva? întrebă Ellen agitată, întorcându-se în dormitor, la Annemarie. Tatăl tău crede că nu.

— Sigur n-o să vină. Așa au amenințat întotdeauna. Pur și simplu le place să sperie oamenii.

Annemarie își scoase cămașa de noapte din șifonier.

— Oricum, și de-ar veni, aș avea ocazia să-mi exersez talentul actoricesc. M-aș preface că sunt Lise, deși mi-ar fi plăcut să fiu mai înaltă.

Ellen se ridică pe vârfuri, încercând să pară mai înaltă. Zâmbi în oglindă, iar vocea îi părea mai relaxată.

— Anul trecut ai jucat foarte bine rolul Reginei Întunericului în piesa de la școală, îi zise Annemarie. Ar trebui să te faci actriță când o să fii mare.

— Tata vrea să mă fac profesoară. El ar vrea ca *toți* oamenii să fie profesori, ca el. Dar poate reușesc să-l conving să fac actorie.

Ellen se înălță din nou pe vârfuri, ridicând brațul cu un aer de stăpână.

— Sunt Regina Întunericului, zise ea teatral. Am venit să stăpânesc noaptea.

— Ar trebui să încerci să spui: „Sunt Lise Johansen”, zise Annemarie, zâmbind. Dacă le zici naziștilor că ești Regina Întunericului, or să te ia și-or să te ducă la spitalul de nebuni.

Ellen se redresă din poziția teatrală și se așeză pe pat, cu picioarele strânse sub ea.

— Totuși n-au să vină aici, nu-i așa? întrebă ea din nou.

— Nici într-un milion de ani, zise Annemarie dând din cap și luându-și peria de păr.

Fetele vorbeau în șoaptă pregătindu-se de culcare. De fapt, nu era nevoie să vorbească încet. La urma urmei, trebuiau să fie niște surori normale, iar Papa le spusese că pot să vorbească și să râdă. În plus, ușa de la dormitor era închisă.

Însă acea noapte părea cumva că nu e o noapte ca oricare alta. Așa că au continuat să vorbească șoptit.

— Cum a murit sora ta? o întrebă deodată Ellen pe Annemarie. Îmi amintesc când s-a întâmplat și-mi amintesc înmormântarea, a fost singura dată când am intrat într-o biserică luterană. Dar n-am știut niciodată ce s-a întâmplat.

— Nu știu *exact* ce s-a întâmplat, mărturisi Annemarie. Ieșise pe undeva cu Peter. Noi am primit un telefon cum că avusese loc un accident, iar Mama și Papa au plecat în fugă la spital. Știi, atunci când a venit mama ta să stea cu mine și cu Kirsti. Kirsti adormise deja și a dormit în tot acel timp, era foarte mică pe atunci, însă eu am stat trează și eram în sufragerie cu mama ta când s-au întors ai mei în toiul nopții. Mi-au spus că Lise a murit.

— Îmi aduc aminte că ploua, zise Ellen cu tristețe. Ploua și a doua zi de dimineață când mi-a zis Mama. Plângea și, cu ploaia aia de afară, părea că plânge întreaga lume.

După ce-și pieptănă părul lung, Annemarie îi întinse peria prietenei sale. Ellen își despleti cozile, ridică părul negru de sub lănțișorul de aur pe care-l purta la gât și de care atârna steaua lui David și începu să-și pieptene buclele dese.

— Cred că și ploaia a fost de vină. Ni s-a spus că a lovit-o o mașină. Cred că erau străzile alunecoase, în plus, se întuneca și poate că șoferul pur și simplu n-a văzut-o, continuă Annemarie. Papa era atât de supărat. Ținea pumnul strâns și tot lovea cu el în palmă. Îmi amintesc sunetul: pam, pam, pam.

Cele două fete se urcară în patul imens și dădură cuvertura la o parte. Annemarie suflă în lumânare și trase perdelele întunecate ca să lase aerul să pătrundă prin fereastra deschisă de lângă pat.

— Vezi geamantanul ăla albastru din colț? zise ea, arătând spre un loc în întuneric. Acolo sunt multe dintre lucrurile lui Lise. Inclusiv rochia ei de mireasă. Mama și Papa nu s-au mai uitat la lucrurile alea de când le-au împachetat.

Ellen oftă.

— I-ar fi stat atât de bine în rochia de mireasă. Avea un zâmbet așa de frumos. Îmi plăcea să mă prefac că era și sora *mea*.

— I-ar fi plăcut, îi zise Annemarie. Ținea mult la tine.

— Asta e cel mai rău lucru din lume – să mori așa de tânăr, șopti Ellen. N-aș vrea ca nemții să-mi ia familia, să ne oblige să locuim în altă parte. Totuși ar fi mai puțin rău decât dacă am muri.

Annemarie se întinse spre ea și o îmbrățișă.

— Nu te vor duce nicăieri, îi zise. Nici pe părinții tăi. Papa a promis că sunt în siguranță. Iar el își ține întotdeauna promisiunile. Și tu ești în siguranță aici, cu noi.

Mai șușotiră o vreme în întuneric, însă șoaptele erau întrerupte de căscaturi. Apoi vocea lui Ellen se stinse, se răsuci pe o parte și într-un minut respirația ei deveni liniștită și lentă.

Annemarie își întoarse chipul spre fereastră, privind cerul și creanga unui copac care se mișca încet în adierea vântului. Totul era foarte familiar și foarte plăcut. Pericolele nu mai erau decât niște închipuiri stranii, asemenea poveștilor cu fantome pe care le inventează copiii ca să se sperie unii pe alții – lucruri care nu se pot întâmpla aievea. Annemarie se simțea în deplină siguranță în casa ei, știindu-și părinții în camera de alături și pe prietena ei cea mai bună chiar lângă ea. Căscă mulțumită și închise ochii.

Câteva ore mai târziu – întunericul încă nu se ridicase se trezi brusc, cu bătăi puternice în ușa apartamentului.

Annemarie crăpă încet ușa de la dormitor și trase cu ochiul. Ellen rămase în spatele ei, cu ochii căscați de spaimă.

Îi zări pe Mama și Papa în pijama, foindu-se de colo-colo. Mama ținea o lumânare aprinsă, dar se îndreptă către o lampă și o aprinse. Trecuse atâta timp de când folosiseră electricitatea strict raționalizată după lăsarea întunericului, încât lumina din cameră i se păru lui Annemarie aproape înspăimântătoare, uitându-se prin ușa întredeschisă. O văzu pe mama ei aruncându-și ochii spre draperiile mate, ca să se asigure că sunt bine trase.

Papa le deschise soldaților ușa din față.

— Apartamentul familiei Johansen? întrebă sonor cineva cu un timbru grav, într-o daneză foarte stricată.

— Avem numele trecut pe ușă și văd că aveți lanternă, răspunse Papa. Ce doriți? S-a întâmplat ceva?

— Am auzit că sunteți prieteni cu vecinii voștri, familia Rosen, doamnă Johansen, spuse soldatul furios.

— Într-adevăr, Sophy Rosen este prietena mea, zise Mama, cu voce calmă. Vă rog, ați putea vorbi mai încet? Dorm copiii.

— Atunci fiți drăguță și spuneți-ne unde se află familia Rosen.

Nu se sinchisi să vorbească mai încet.

— Bănuiesc că sunt acasă, dorm. Totuși, e patru dimineața, zise Mama.

Annemarie îl auzi pe soldat pășind furios de-a lungul sufrageriei, îndreptându-se spre bucătărie. Din ascunzătoare, prin fanta ușii deschise, îl vedea pe bărbatul impunător îmbrăcat

în uniformă, cu un pistol prins în tocul de la brâu, stând în ușa bucătăriei și cercetând cu privirea chiuveta.

Se auzi o altă voce de german.

— Nu e nimeni în apartamentul familiei Rosen. Ne întrebam dacă nu cumva au venit în vizită la bunii lor prietenii, familia Johansen.

— Ei bine, după cum puteți vedea, vă înșelați, zise Papa, mișcându-se un pic, așa încât stătea chiar în dreptul ușii de la dormitorul lui Annemarie, ea nemaiputând să vadă altceva decât spatele lui negru. Nu e nimeni altcineva decât familia mea.

— Nu vă deranjează dacă aruncăm o privire.

Vocea era aspră și tonul nu fusese interogativ.

— Nu cred că avem de ales, răspunse Papa.

— Vă rog să nu-i treziți pe copii, repetă Mama rugămintea. Nu avem de ce să-i speriem pe cei mici.

Picioarele încălțate cu bocanci se mișcară de-a lungul podelei, către celălalt dormitor. Se auzi un dulap deschizându-se și închizându-se cu zgomot.

Annemarie închise în liniște ușa de la dormitor. Merse împleticit prin întuneric până la pat.

— Ellen, șopti ea alert, dă-ți jos lanțul!

Mâinile lui Ellen se ridicară îndată spre gât.

Începu cu disperare să caute închizătoarea ca s-o desfacă. Dincolo de ușa dormitorului, se auzeau în continuare vocile dure și pașii greoi.

— Nu pot să-l deschid! zise Ellen agitată. Nu-l dau niciodată jos, nici nu-mi amintesc cum se deschide.

Annemarie auzi o voce care venea chiar de după ușă.

— Aici ce-i?

— Ssst, răspunse mama ei, e dormitorul fetelor mele. Dorm.

— Nu te mișca, spuse Annemarie. O să doară.

Apucă lănțișorul de aur, trase cu toată forța și-l rupse. Ușa se deschise, lumina pătrunse în dormitor, iar ea strânse cu putere lanțul în pumn.

Fetele se uitau îngrozite la cei trei soldați naziști care intrară în cameră.

Unul dintre ei făcu cu lanterna un ocol camerei. Se duse spre șifonier și se uită înăuntru. Dintr-o smucitură azvârli pe podea câteva haine și un prosop de baie care atârnau de perete.

În dormitor nu era nimic altceva în afară de un dulap cu sertare, geamantanul albastru din colț și câteva jucării de-ale lui Kirsti făcute grămadă pe un balansoar. Lanterna lumina pe rând fiecare lucru. Ofițerul se întoarse nervos spre pat.

— Ridicați-vă! le ordonă. Veniți aici!

Fetele se ridicară din pat tremurând și îl urmară în sufragerie, trecând repede pe lângă soldații rămași în prag.

Annemarie se uită la ei. Cei trei bărbați în uniformă erau altfel decât cei care stăteau la colț de stradă. Majoritatea soldaților de pe stradă erau tineri, uneori păreau chiar stânjeniți, iar Annemarie își amintea cum Girafa lăsase deoparte pentru o secundă postura de om dur și îi zâmbise lui Kirsti.

Bărbații aceștia însă erau mai în vârstă și plini de furie.

Părinții lui Annemarie stăteau unul lângă altul, încordați, iar de Kirsti nici urmă. Slavă Domnului că de obicei dormea buștean. Dacă ar fi trezit-o, ar fi început să plângă sau, mai rău, s-ar fi enervat și ar fi dat cu pumnii în aer.

— Numele, ceru ofițerul, aproape lătrând.

— Annemarie Johansen, iar ea e sora mea...

— Liniște! Las-o pe ea să vorbească. Numele!

O privea aspru.

Ellen înghiți în sec.

— Lise, răspunse dregându-și vocea. Lise Johansen.

Ofițerul le aruncă o privire fioroasă.

— Acum că ați văzut că nu ascundem nimic, pot să se ducă copiii înapoi în pat? zise Mama pe o voce fermă.

Ofițerul o ignoră. Deodată o trase pe Ellen de păr, iar ea se trase înapoi. Ofițerul râse disprețuitor.

— În camera cealaltă aveți un copil blond. Aveți și aici o fată blondă, zise și făcu un semn din cap spre Annemarie. Dar bruneta a cui e? întrebă răsucind șuvița de păr a lui Ellen. Are alt tată? E fiica lăptarului?

Papa făcu un pas în față.

— Nu-i vorbiți astfel soției mele și dați-i drumul fiicei mele, altfel vă reclam.

— Sau poate o aveți de la altcineva, continuă ofițerul, insinuant. Poate de la familia Rosen?

Pentru o clipă, nu mai zise nimeni nimic. Annemarie se uita speriată și îl văzu pe tatăl ei ducându-se țintă către mica bibliotecă, de unde scoase o carte. Apoi văzu că ținea în mână

albumul de fotografii al familiei. Răsfoi în grabă, găsi în el ceea ce căuta și scoase de-acolo trei fotografii de la trei pagini diferite.

I le întinse ofițerului german, iar acesta îi dădu drumul lui Ellen.

— Le puteți vedea aici pe toate fetele mele, fiecare cu numele scris pe fotografie, zise Papa.

Annemarie își dădu imediat seama ce poze alesese. În album erau numeroase instantanee – imagini destul de neclare de la evenimente școlare și de la zile de naștere. Dar mai erau acolo și portretele fetelor de când erau foarte mici. Cu scrisul ei delicat, Mama trecuse numele fiecărei fete sub fiecare fotografie.

Cu un fior rece, și-a dat seama și de ce le rupsese din album. Pe fiecare pagină, sub fiecare fotografie, era scrisă și data. Iar adevărata Lise Johansen se născuse cu douăzeci și unu de ani mai devreme.

— Kirsten Elisabeth, citi ofițerul, uitându-se la poza lui Kirsti de când era bebeluș.

Dădu drumul fotografiei pe podea.

— Annemarie, citi apoi și o privi.

Lăsă să cadă și cea de-a doua fotografie.

— Lise Margrete, zise într-un final și o fixă îndelung pe Ellen.

Annemarie își imagina fotografia din mâna ofițerului: bebelușul, cu ochi mari, sprijinit de o pernă, ținând într-o mână o suzetă argintie, cu picioarele goale care apăreau sub marginea brodată a rochiei. Părul bogat și ondulat. Brunet.

Ofițerul rupse fotografia în două și o aruncă pe jos. Apoi se întoarse, înfigând călcâiele bocancilor lucioși în fotografii, și ieși din apartament. Ceilalți doi ofițeri îl urmară fără să scoată o vorbă. Papa se duse să închidă ușa în urma lor.

Annemarie își descleștă pumnul drept, în care încă ținea strâns lănțișorul lui Ellen. Coborî privirea și văzu că Steaua lui David i se imprimase în palmă.

6
E vreme bună de pescuit?

— Trebuie să ne facem un plan, zise Papa. Au devenit bănuitori. Sincer să fiu, eu mă gândeam că dacă vin să verifice – și speram că n-o să vină – o s-arunce doar o privire și, după ce vor vedea că n-avem unde să ascundem pe cineva, or să plece.

— Îmi pare rău că am părut negru, murmură Ellen. Din cauza asta au devenit bănuitori.

Mama se duse îndată la Ellen și o luă de mână.

— Ai un păr superb, exact ca mama ta, îi zise. Să nu-ți pară rău pentru așa ceva. Am avut noroc că Papa și-a dat seama repede și a scos pozele, nu? Am avut noroc și că Lise avea părut negru când era bebeluș. A devenit blond mai târziu, când avea vreo doi ani.

— Între noi fie vorba, o vreme a fost chiar cheală! adăugă Papa.

Ellen și Annemarie schițară un zâmbet. Pentru o clipă, frica se mai domolise.

Annemarie își dădu seama că în acea seară Mama și Papa o pomeniseră pe Lise pentru prima dată; prima dată după trei ani.

Afară se lumina de ziuă. Doamna Johansen se duse la bucătărie să pregătească ceai.

— Nu m-am mai trezit niciodată așa de devreme, zise Annemarie. Cred c-o să dormim pe noi azi la școală!

Papa se gândi o clipă, frecându-și bărbia.

— Nu știu dacă e bine să riscăm și să vă trimitem azi la școală, zise într-un final. E posibil să se ducă și prin școli să caute copii evrei.

— Cum să nu mă duc la școală? întrebă Ellen uimită. Părinții mei îmi zic mereu că educația este cel mai important lucru. Orice ar fi, trebuie să am o educație.

— Ellen, e vorba doar de o vacanță. În acest moment, cel mai important lucru e să fii în siguranță. Sunt convinsă că părinții tăi ar fi de acord. Inge?

Papa o chemă pe Mama, care se întoarse din bucătărie cu un ceainic în mână și cu o privire întrebătoare.

— Poftim?

— Trebuie să le ducem pe fete acasă la Henrik. Mai știi ce ne-a zis Peter. Cred că a venit vremea să mergem la fratele tău.

Doamna Johansen dădu din cap.

— Da, cred că ai dreptate. Le duc eu, tu trebuie să rămâi aici.

— Să rămân aici și să te las singură? Nici vorbă. Cum să te las singură într-o călătorie așa de primejdioasă?

Mama își așeză o mână pe brațul lui Papa.

— E mai bine să merg doar eu cu fetele. O să fie mai puțin bănuitori dacă văd o mamă împreună cu copiii ei. Dar dacă ne urmăresc și ne văd plecând? Dacă știu că apartamentul rămâne gol și că nu te duci azi la muncă? Își vor da seama că ceva e în neregulă și va fi periculos. Nu mi-e frică să merg singură.

Se întâmpla foarte rar ca Mama să nu fie de acord cu Papa. Annemarie se uita la tatăl ei și vedea că ezită în privința acestei decizii. Într-un final, încuviință, fără tragere de inimă.

— Mă duc să împachetez câteva lucruri, zise Mama. Cât e ceasul?

Papa își verifică ceasul.

— Aproape cinci, răspunse.

— Henrik e încă acolo, pleacă pe la ora cinci, de obicei. Ce-ar fi să-i dai un telefon?

Papa se îndreptă spre telefon. Ellen îi privea înmărmurită.

— Cine e Henrik? Unde se duce la cinci dimineața? întrebă.

Annemarie râse.

— E unchiul meu, fratele mamei. E pescar. Pescarii pleacă foarte devreme în fiecare dimineață. Ies cu bărcile la răsăritul soarelui. O să-ți placă mult acolo. E locul în care au trăit bunicii mei și unde au crescut Mama și unchiul Henrik. E foarte frumos, e chiar lângă apă. Poți să stai pe pajiște și în zare se vede Suedia!

Ascultă ce vorbea la telefon Papa cu unchiul Henrik. Îi spunea că vor veni în vizită Mama și copiii. Ellen se duse la baie și închise ușa. Mama era încă în bucătărie. Așa că numai Annemarie auzea conversația. Era foarte ciudată.

— Ia zi, Henrik, e vreme bună de pescuit? întrebă Papa voios.

Așteptă răspunsul scurt, apoi continuă.

— Vine Inge azi pe la tine cu copiii, îți aduce un carton de țigări. Da, numai unul, zise după un moment.

Annemarie nu putea auzi răspunsul unchiul Henrik.

— Acum se găsesc țigări peste tot în Copenhaga, dacă știi unde să cauți, continuă el, așa că sunt sigur că o să mai primești și altele.

Nu era adevărat. Annemarie era aproape sigură că nu era adevărat. Papa tânjea după o țigară, așa cum Mama ar fi băut o cafea. Se plângea adesea – nu trecuse nicio zi de ultima oară – că nu se mai găseau țigări în magazine. Spunea, strâmbându-se, că bărbații de la el de la birou fumau aproape orice: uneori rulau iarbă uscată în hârtie, iar mirosul era oribil.

De ce vorbea Papa în felul ăsta, ca într-un limbaj codificat? Ce-i ducea Mama, *de fapt*, unchiului Henrik?

Și atunci și-a dat seama. Vorbeau despre Ellen.

Călătoria cu trenul pe coasta Danemarcei li se păru foarte frumoasă. Uitându-se pe fereastră, în fața lor se întindea numai marea. Annemarie făcuse adesea acest drum spre bunici, pe vremea când aceștia mai trăiau, iar mai apoi, după moartea lor, spre unchiul voios, bronzat și holtei, pe care îl iubea.

Ellen însă făcea această călătorie pentru prima dată. Stătea cu nasul lipit de geam, privind casele frumoase de pe țărm, micile ferme și sătucele.

— Uite! exclamă Annemarie, arătând în cealaltă parte. Klampenborg și Rezervația de căprioare! Ah, cât mi-aș dori să poposim un pic aici!

Mama clătină din cap.

— Nu azi, zise.

Trenul opri în halta Klampenborg, însă din cei câțiva călători nu coborî niciunul.

— Tu ai fost vreodată acolo, Ellen? o întrebă Mama, iar fetița răspunse că nu.

— O să mergi într-o zi. O să te plimbi prin parc și o să vezi sute de căprioare blânde și libere.

Kirsti se răsuci pe genunchi și privi cu atenție pe fereastră.

— Nu văd nicio căprioară! se văicări ea.

— Ba sunt cu siguranță acolo, se ascund printre copaci, îi răspunse Mama.

Trenul o luă din loc. Ușa din capătul vagonului se deschise și doi soldați germani își făcură apariția. Annemarie se crispă la vederea lor. Până și în tren? Sunt *peste tot.*

Soldații străbătură vagonul, cercetându-i pe călători, oprindu-se din loc în loc ca să pună câte o întrebare. Unuia dintre ei îi rămăsese ceva între dinți. Se curăță cu limba, schimonosindu-și

chipul. Annemarie privea cu un soi de fascinație temătoare apropierea celor doi.

Un soldat le aruncă o privire plictisită.

— Încotro? le întrebă.

— La Gilleleje, îi răspunse Mama calm. Acolo locuiește fratele meu, mergem în vizită.

Soldatul se întoarse, iar Annemarie se liniști. Apoi, dintr-odată, reveni.

— Mergeți în vizită cu ocazia Anului Nou? întrebă dintr-odată.

Mama îl privi uimită.

— Anul Nou? întrebă. Dar suntem abia în octombrie.

— Și ce credeți! exclamă Kirsti cu voce tare, uitându-se la soldat.

Inima lui Annemarie se opri în loc. Se uită la mama ei. Avea o privire înspăimântată.

— Sst, Kirsti, zise Mama, nu mai vorbi așa de mult.

Dar, ca de obicei, Kirsti nu o luă în seamă pe Mama. Îl privi voioasă pe soldat, iar Annemarie știa ce urmează să spună: „Ea e prietena noastră Ellen și e Anul Nou la ea!”

Dar nu făcu asta. Kirsti arătă cu degetul înspre picioarele ei.

— Merg în vizită la unchiul Henrik, chițăi copila, și port noii mei pantofi negri și lucioși!

Soldatul râse și trecu mai departe.

Annemarie își întoarse din nou privirea pe fereastră. Imaginea copacilor, a Mării Baltice și a cerului înnorat de octombrie se pierdeau pe măsură ce înaintau de-a lungul coastei.

— Copii, trageți aer în piept, zise Mama după ce coborâră din tren și porniră pe strada îngustă. Nu-i așa că miroase plăcut și proaspăt? Întotdeauna îmi revin amintiri când simt aerul de aici.

Era răcoros, ca de briză, și răspândea mirosul pătrunzător, tare plăcut, de sare și de pește. Deasupra, în norii albi, pescărușii pluteau și se văitau, de parcă ar fi jelit.

Mama se uită la ceas.

— Oare s-o fi întors Henrik? Oricum, nu are importanță. Casa e întotdeauna descuiată. Haideți, fetelor, o să mergem pe jos. Nu e departe, vreo trei kilometri. Și e o zi frumoasă. În loc să mergem pe stradă o s-o luăm pe poteca din pădure. E un pic mai ocolit, dar e un drum superb.

— Ellen, nu-i așa că ți-a plăcut castelul, când am trecut prin Helsingør?

Vorbea despre castelul Kronborg pe care îl văzuseră din tren – o construcție veche și semeață care se întindea pe lângă mare.

— Mi-ar fi plăcut să ne oprim și să-l vizităm. Acolo locuiesc regi și regine.

Inocența lui Kirsti o făcu pe Annemarie să ofteze.

— Nu-i adevărat, îi zise. Trăiau pe vremuri, dar nu mai e niciun rege acolo. Danemarca are un singur rege, oricum. Și acela locuiește la Copenhaga.

Însă Kirsti începu să țopăie, sărind pe alee și cântând veselă.

— Regi și regine, regi și regine!

Mama ridică din umeri și zâmbi.

— Las-o să viseze. Și eu făceam la fel când eram de vârsta ei.

Întoarse privirea către drum, conducându-ne pe o stradă micuță și întortocheată care ducea până spre marginea localității.

— Nu s-au schimbat prea multe pe-aici de când eram eu mică, zise Mama. Mătușa Gitte locuia acolo, zise arătând spre o casă. A murit acum mulți ani. Casa nu s-a schimbat însă deloc. Mereu avea grădina plină cu flori minunate.

Trecând pe lângă casă, aruncă o privire peste micul zid de piatră și văzu câteva tufe de flori.

— Poate încă mai sunt, dar nu e perioada bună a anului, simt doar câteva crizanteme.

— Vedeți casa aia? zise și arătă iar cu degetul. Prietena mea cea mai bună – Helena – locuia acolo. Uneori rămâneam la ea peste noapte. Dar de cele mai multe ori venea ea la mine, la sfârșit de săptămână. Era mai distractiv la țară. Iar fratele meu Henrik mereu ne tachina, își aminti zâmbind. Ne spunea povești cu fantome și ne speria de moarte.

Trotuarul se termină, iar Mama porni pe un drum noroios mărginit de copaci.

— În fiecare dimineață, când plecam spre oraș ca să merg la școală, câinele mergea în urma mea exact până aici. Când se termina poteca, făcea cale întoarsă către casă. Cred că era un câine de țară și nu-i plăcea la oraș. Și ce credeți? Îl botezasem Fidel, continuă să le povestească zâmbind. Era un nume numai bun pentru el, pentru că era un câine cu adevărat fidel! În

fiecare după-amiază îl găseam aici, așteptând să mă întorc. Cumva știa precis când trebuia să revin. Uneori, după ce trec de cotul ăsta, mă aștept să-l văd pe Fidel, stând cuminte și dând din coadă. Până și azi am avut sentimentul ăsta.

Dar în ziua aceea pe alee nu era nimeni. Niciun om. Niciun câine fidel. Mama își trecu geanta dintr-o mână-ntr-alta și continuară drumul prin pădure până când poteca dădu înspre o pajiște pe care pășteau niște vaci. Acolo, poteca ocolea câmpul pe lângă un gard, iar dincolo de el se vedea marea gri, agitată de vânt. Iarba înaltă se ondula în bătaia vântului.

După ce traversară pajiștea, pătrunseră din nou în pădure, iar Annemarie știa că în curând aveau să ajungă. Casa unchiului Henrik se afla dincolo de pădure, într-un luminiș.

— Pot să fug înainte? întrebă deodată. Vreau să fiu prima care vede casa!

— Fugi, îi răspunse Mama. Fugi și spune-i casei că am ajuns.

Apoi își așeză brațul pe umerii lui Ellen și adăugă:

— Să-i zici că am adus o prietenă.

7
Casa de la malul mării

— Vai, Annemarie, cât e de frumos! zise Ellen plină de încântare.

Annemarie se uită de jur-împrejur dând din cap aprobator. Casa și câmpurile care o înconjurau erau parte din copilăria ei, așa că nu reușea să le vadă cu alți ochi. Însă atunci putea, datorită lui Ellen și a entuziasmului ei. Și chiar așa era – era foarte frumos.

Căsuța cu acoperiș roșu era foarte veche, coșul de fum se înclinase, iar ferestruicile cu obloanele trase tremurau din toate încheieturile. Într-un colț, ascuns deasupra ferestrei unui dormitor, o pasăre își făcuse cuib din mănunchiuri de paie. În apropiere se afla un măr noduros în care încă mai atârnau câteva mere răscoapte.

Mama și Kirsti intrară în casă, iar Annemarie și Ellen o luară la goană de-a lungul câmpului cu iarbă înaltă, încă înflorit. De nicăieri apăru un pisoi gri care veni fuga spre ele – sărind încolo și-ncoace după șoareci imaginari. Făcu o pauză să-și lingă lăbuțele și apoi o zbughi din nou. Se prefăcea că nu le observă, dar se uita adesea în urmă ca să se asigure că erau încă acolo, parcă bucuros că are parteneri de joacă.

Câmpul înainta până în mare, iar apa tulbure uda iarba murdară, turtită de vânt și mărginită de pietre mari și netede.

— Nu am mai fost până acum atât de aproape de mare, zise Ellen.

— Ba ai mai fost. Ai fost de o grămadă de ori în portul din Copenhaga.

Ellen râse.

— Eu mă refeream la marea *adevărată*, cum se vede aici. Așa, deschisă – o lume întreagă de apă.

Annemarie clătină din cap uimită. Cum să trăiești în Danemarca, o țară împrejmuită de apă, și să nu fi stat niciodată pe mal?

— Părinții tăi sunt adevărați orășeni, nu-i așa?

Ellen dădu din cap în semn că da.

— Mamei îi este teamă de ocean, zise râzând. Zice că e prea mare și prea rece!

Fetele se așezară pe o piatră și își scoaseră pantofii și șosetele. Merseră în vârful picioarelor pe pietrele umede și atinseră apa. Era rece. Au chicotit și s-au dat înapoi.

Annemarie se aplecă și ridică o frunză maronie care plutea deasupra apei, înainte și înapoi.

— Ia uite, zise. Poate că frunza asta a căzut dintr-un copac din Suedia. Poate că a rupt-o vântul și a plutit pe mare până aici. Vezi în partea aia? întrebă arătând cu degetul în zare. Vezi partea de uscat de acolo? Acolo e Suedia.

Ellen își făcu mâna streașină deasupra ochilor și privi de-a lungul apei înspre țărmul cețos de unde începea o altă țară.

— Nu e foarte departe, zise.

— Poate că chiar acum sunt acolo alte două fete de vârsta noastră care se uită în zare și spun: „Acolo e Danemarca!”

Își mijiră ochii și priviră orizontul lăptos, uitându-se după doi copii suedezi care stau la mal și se uită înspre ele. Însă distanța era prea mare. În ceață puteau distinge numai o fâșie de pământ și două bărci legănate de valurile tulburi ale mării care le despărțea de ea.

— Oare una dintre bărcile alea e a unchiului tău Henrik? întrebă Ellen.

— Posibil, nu-mi dau seama, răspunse Annemarie. Sunt prea departe. Unchiul Henrik și-a numit barca *Ingeborg,* de dragul Mamei.

Ellen privi în jur.

— Ține barca aici? O leagă ca să n-o ia apa?

— A, nu, zise Annemarie râzând. În portul din oraș există un doc, de unde vin și pleacă toate bărcile pescarilor. Acolo descarcă peștele. Să vezi cum miroase! Noaptea sunt toți acolo, ancorați în port.

— Annemarie! Ellen! se auzi vocea Mamei venind dinspre pajiște.

Fetele întoarseră capul și o văzură făcându-le semn cu mâna. Își luară pantofii și porniră spre casă. Pisoiul, care între timp se așezase confortabil pe malul stâncos, se ridică imediat și o porni în urma lor.

— Am fost cu Ellen să-i arăt marea, explică Annemarie când ajunseră acolo unde le aștepta Mama. Nu mai fusese niciodată atât de aproape de ea. Am vrut să ne bălăcim, dar e apa prea rece. Era bine să fi venit vara, ca să putem înota.

— Și vara e apa rece, zise Mama, aruncând o privire în jur. Ați văzut pe cineva? Ați vorbit cu cineva?

Annemarie dădu din cap că nu.

— Ne-am întâlnit doar cu un pui de pisică.

Ellen luă pisoiul în brațe, iar acesta se întinse și începu să toarcă sub mângâierile și vorbele ei blânde.

— Trebuie să fiți atente. Să nu intrați în vorbă cu oamenii cât stăm aici.

— Dar nu e nimeni pe-aici, îi aminti Annemarie.

— Chiar și-așa. Dacă vedeți pe cineva, chiar dacă e cineva cunoscut, poate vreun prieten de-al lui Henrik, cel mai bine e să intrați în casă. E prea complicat, dacă nu chiar periculos, să explicăm cine e Ellen.

Ellen ridică privirea și își mușcă buza.

— Nu sunt soldați și aici? întrebă.

Mama oftă.

— Mi-e teamă că sunt peste tot. Mai ales acum. Acum e cel mai rău. Intrați în casă și ajutați-mă să pregătesc cina. În curând trebuie să ajungă și Henrik. Aveți grijă la treapta asta, e șubredă. Ce credeți? Am găsit suficiente mere cât să-mi ajungă de-un piure. Chiar dacă nu avem zahăr, merele sunt oricum dulci. Henrik o să aducă niște pește, avem și lemne pentru foc, așa că în noaptea asta o să ne fie cald și o să mâncăm bine.

— Dacă avem piure de mere înseamnă că nu e o perioadă așa de rea, zise Annemarie.

Ellen sărută pisoiul pe cap și-i dădu drumul în iarbă. Acesta o zbughi imediat și se făcu nevăzut. Annemarie și Ellen intrară în casă alături de Mama.

În seara aceea, fetele se îmbrăcară cu pijamaua în dormitorul mic de la etaj, unde aveau să stea amândouă, și care fusese dormitorul Mamei pe când era copil. În celălalt capăt al holului, Kirsti adormise deja în patul mare care fusese cândva al bunicilor lui Annemarie.

După ce îmbrăcă pijamaua înflorată a lui Annemarie, pe care i-o pusese Mama în bagaj, Ellen își duse mâna la gât.

— Unde mi-e colierul? o întrebă pe Annemarie. Unde l-ai pus?

— L-am ascuns într-un loc sigur, îi răspunse. Într-un loc secret unde n-o să-l găsească nimeni niciodată. Și o să-l țin acolo până când îl vei putea purta din nou.

Ellen dădu din cap aprobator.

— Mi l-a dat Papa când eram foarte mică.

Se așeză pe marginea patului vechi și își plimbă degetele de-a lungul cuverturii cusută manual. Florile și păsările, care între timp se decoloraseră, fuseseră brodate de străbunica lui Annemarie cu mulți ani în urmă.

— Aș vrea să știu unde sunt părinții mei, zise Ellen cu voce scăzută în timp ce cu un deget urma conturul păsărilor brodate.

Annemarie nu știa ce să-i răspundă. Mângâie mâna lui Ellen și rămaseră tăcute. Pe fereastră se vedea o felie subțire și rotundă de lună apărând dintre nori, pe cerul palid. Nopțile scandinave încă nu erau foarte întunecate, dar curând, odată cu venirea iernii, nopțile urmau să fie nu numai întunecate, ci și foarte lungi. Noaptea avea să cuprindă cerul încă de după-amiaza târziu până dimineață.

De jos se auzeau vocile Mamei și a lui Henrik, care se puneau la curent cu noutățile. Mamei i se făcea dor de fratele ei când nu se vedeau mai multă vreme, iar Annemarie știa asta. Erau foarte apropiați. Mama îl tachina mereu cu tandrețe pentru că nu se însura. Când rămâneau singuri, îl întreba, râzând, dacă și-a găsit o soție bună, care să țină casa curată. Henrik îi răspundea spunându-i că ar trebui să se întoarcă și să locuiască iar la Gilleleje, ca să nu-i rămână numai lui sarcinile grele.

Pentru o clipă, ascultându-i, lui Annemarie i se părea că e ca pe vremuri – vizitele vesele pe care le făceau înainte, cu lumina de vară care întârzia ora de culcare, cu cei mici ascunși în dormitoare și cei mari stând jos de vorbă.

Numai că ceva era diferit. Înainte, râsetele spărgeau liniștea nopții. În acea seară nu râdea nimeni.

8
A murit cineva

Prin aburii visării, Annemarie îl auzi pe Henrik trezindu-se și ieșind din casă înainte de ivirea zorilor, apoi îndreptându-se către șopron cu ciubărul pentru lapte. Mai târziu, când deschise din nou ochii, se luminase de ziuă. Păsările ciripeau, iar una dintre ele se auzea cântând în mărul de lângă fereastră.

Ellen încă dormea. Noaptea din urmă, pe când se aflau în apartamentul din Copenhaga și care fusese întreruptă de venirea soldaților, părea departe. Annemarie se ridică în liniște, ca să nu o trezească pe prietena ei. Se îmbrăcă și coborî pe scara îngustă și spiralată. O găsi pe sora ei stând în genunchi pe podeaua din bucătărie, încercând să-i dea apă dintr-un bol pisoiului gri.

— Prostuțo, pisoiașii beau lapte, nu apă, îi zise Annemarie.

— Îl învăț lucruri noi, explică Kirsti pe un ton serios. I-am dat numele Thor, de la zeul fulgerului.

Annemarie izbucni în râs. Se uită la pisic, care își scutura capul, deranjat că fetița tot încerca să-i ducă boticul în apă și i se tot udau mustățile.

— Zeul fulgerului zici? Cred că mai degrabă ar fugi și s-ar *ascunde* dacă s-ar porni vreo furtună!

— Bănuiesc ca are o mămică pe undeva, care are grijă de el, zise Mama. Iar dacă vrea lapte, o să se ducă la mămica lui.

— Sau ar putea să meargă în vizită la vacă, zise Kirsti.

Deși unchiul Henrik nu mai cultiva pământul, cum o făcuseră părinții lui, mai avea o vacă la fermă, care păștea bine mersi iarba de pe pajiște și dădea în fiecare zi câte un pic de lapte. Din când în când, le trimitea brânză la Copenhaga. Annemarie observă cu bucurie că Mama pregătise terci de ovăz în acea dimineață și aveau și un urcior cu smântână. Acasă mâncau în fiecare dimineață pâine cu ceai.

Mama îi surprinse privirea îndreptată către vasul de lut.

— E proaspătă, de la Zambilica, îi zise. Henrik o mulge în fiecare dimineață înainte să plece cu barca. Avem și unt. Nici Henrik nu are unt de obicei, dar acum a păstrat puțin.

— Cum adică să păstreze? întrebă Annemarie, în timp ce amesteca terciul într-un bol înflorat. Să nu-mi spui că soldații aplică – ăă, cum îi zice? – *relocarea* și în cazul untului?

Râse de propria glumă. Însă nu era deloc de glumit, deși Mama râse amar.

— Ba chiar așa fac. Iau tot untul de la țărani și îl duc direct în stomacul armatei! Cred că dacă ar ști că unchiul Henrik a păstrat chiar și atât de puțin, ar veni aici înarmați și ar pleca cu el mărșăluind pe cărare!

Kirsti râse și ea cu ele, imaginându-și o bucățică de unt înfricoșată, capturată de soldați. Pisoiul o luă la fugă, profitând de lipsa de atenție a lui Kirsti, și se tolăni pe pervaz. Dintr-odată, în bucătăria luminată de soare, unde se afla un urcior cu smântână și se auzea cântecul păsării din măr, și pe Kattegat, unde unchiul Henrik, sub cerul senin și înconjurat de apă, scotea din apă plasele pline cu pești argintii și strălucitori, dintr-odată, armele și fețele încruntate ale soldaților deveniră doar o închipuire, o poveste cu fantome menită să-i sperie pe copii în întuneric.

Ellen apăru în pragul ușii și zâmbi somnoroasă. Mama aduse încă un bol înflorat cu terci de ovăz aburind și îl puse pe vechea masă de lemn.

— *Smântână*, zise Annemarie zâmbind, arătând spre urcior.

Fetele se jucară toată ziua afară, sub cerul senin și soarele strălucitor. Annemarie o duse pe Ellen la mica pășune din spatele șopronului și i-o prezentă pe Zambilica. Ellen întinse cu sfială mâna spre ea, iar vaca linse leneș palma fetiței cu limba ei aspră. Pisoiașul alerga de colo-colo, sărind după insectele care zburau de-a lungul pajiștii. Culeseră brațe pline de flori de câmp, care începuseră să se usuce în răcoarea toamnei timpurii, și le aranjară în oale și urcioare până când umplură masa de buchete.

Mama era în casă, freca și curăța, și ofta dezaprobator față de aspectul neîngrijit al casei unchiului Henrik. Scoase preșurile, le întinse pe sfoară și începu să le bată ca să scoată praful din ele.

— Îi trebuie o nevastă, zise Mama dând din cap.

Apoi luă mătura și atacă podeaua de lemn, lăsând preșurile la aerisit.

— Ia uitați-vă, zise deschizând ușa sufrageriei, camera cu mobilă veche în care nu se prea intra. Nu șterge *niciodată* praful.

Își luă cârpele de șters.

— A, Kirsti, adăugă, vezi că zeul fulgerului a făcut o mică baltă în colț la bucătărie. Așa că fii cu ochii pe el.

După-masa târziu, se întoarse și unchiul Henrik acasă. Zâmbi când văzu casa proaspăt curățată și lustruită, ușile de la sufragerie larg deschise, preșurile scuturate și geamurile spălate.

— Henrik, *trebuie neapărat să-ți iei o soție*, îl dojeni Mama.

Unchiul Henrik râse și urcă împreună cu Mama treptele spre ușa de la bucătărie.

— La ce-mi trebuie o soție când am o soră? întrebă pe un ton vesel.

Mama oftă, dar ochii îi scânteiau.

— Și ar trebui să nu mai stai așa mult plecat, ca să te mai îngrijești și de casă. Treapta asta e ruptă, iar în bucătărie e o țeavă spartă. Și...

Henrik zâmbea, dând din cap, maimuțărindu-se și prefăcându-se îngrozit.

— Și sunt și șoareci în pod, iar puloverul meu maro are o ditamai gaura în mânecă, de la molii, iar dacă nu spăl geamurile cât mai curând...

Râseră amândoi.

— În fine, zise Mama, am deschis toate ferestrele ca să se aerisească și să las soarele să pătrundă înăuntru. Slavă Domnului că e o zi așa de frumoasă!

— Mâine o să fie zi de pescuit, zise Henrik, iar zâmbetul îi dispăru de pe chip.

Annemarie recunoscu fraza ciudată. Papa spusese ceva asemănător la telefon – „E vremea bună pentru pescuit?”. Dar ce însemna? Henrik se ducea la pescuit în fiecare zi, fie că ploua, fie că era senin. Pescarii din Danemarca nu așteptau zilele însorite ca să iasă cu barca și să-și arunce în mare plasele de pescuit. Annemarie stătea tăcută cu Ellen sub măr și se uita la unchiul ei. Mama îl privi.

— E vremea bună? întrebă.

Henrik dădu din cap și privi spre cer. Trase aer în piept.

— O să plec din nou cu barca diseară, după cină. O să plecăm dis-de-dimineață. Eu o să rămân în barcă toată noaptea.

Annemarie se întrebă cum o fi să stai în barcă o noapte întreagă. Să arunci ancora și să asculți apa lovindu-se de marginile bărcii. Să privești stelele alunecând pe mare.

— Ai pregătit sufrageria? întrebă dintr-odată unchiul Henrik.

Mama încuviință dând din cap.

— Am făcut curat și am mutat puțin mobila ca să fie mai mult loc. Ai văzut că avem și flori, adăugă ea. Eu nu mă gândisem, dar au cules fetele flori uscate de pe pajiște.

— Pentru ce ați pregătit sufrageria? întrebă Annemarie. Și de ce-ai mutat mobila?

Mama se uită la unchiul Henrik, care se aplecase după pisoi și-l ținea la piept scărpinându-l pe bărbie cu blândețe. Pisica își arcui spinarea ei mică de plăcere.

— Ei bine, fetelor, începu el, s-a întâmplat ceva trist, dar nu chiar *foarte* trist, de fapt, pentru că era foarte, foarte bătrână. A murit cineva, așa că în seara asta mătușa Birte se va odihni în sufragerie, în coșciug, iar mâine va fi înmormântată. Așa e tradiția – cel care moare este adus acasă, pentru ca cei dragi să mai stea cu el înainte de înmormântare.

Kirsti asculta ca hipnotizată.

— Chiar aici? întrebă ea. O să fie un mort aici?

Annemarie nu zise nimic. Era nedumerită. Era prima dată când auzea că murise cineva din familie. Când erau în Copenhaga, nu sunase nimeni ca să anunțe moartea cuiva. Și nimeni nu părea să fie trist.

Dar cel mai ciudat era că nu mai auzise niciodată acest nume – Birte. *Cu siguranță* ar fi știut că există cineva în familie cu acest nume. Poate Kirsti nu ar fi știut, era mică și neatentă la asemenea lucruri.

Însă Annemarie era. Ea fusese dintotdeauna fascinată de poveștile din copilărie ale mamei sale. Își amintea numele tuturor verilor și al tuturor mătușilor și unchilor: știa de cutare că fusese pisălog, iar cutare ursuz, știa de cutare că a fost o femeie gâlcevitoare și că în final i-a plecat bărbatul de-acasă, dar că au continuat să ia cina împreună în fiecare zi. Erau povești minunate și interesante, cu personalități pline de culoare din familia mamei sale.

Annemarie era aproape sigură, dar nu zise nimic. Nu putea fi vorba de nicio mătușă Birte. Nu exista niciuna.

9
De ce mințiți?

După cină Annemarie ieși din casă. Prin fereastra deschisă de la bucătărie auzea tot ce vorbeau Mama și Ellen în timp ce spălau vasele. Kirsti își făcea de lucru pe podea, se juca cu niște păpuși vechi găsite sus, care cândva, cu mult timp în urmă, fuseseră ale Mamei. Pisoiul o luase la fugă după ce încercase să-l îmbrace și dispăru.

O luă spre șopron, unde unchiul Henrik o mulgea pe Zambilica. Stătea în genunchi, pe culcușul de paie de lângă vacă, cu umărul sprijinit de animalul greoi. Mâinile lui puternice și arse de soare mulgeau cu mișcări regulate, iar laptele curgea în găleata imaculată. Zeul fulgerului stătea alături și privea nerăbdător.

Zambilica o privi pe Annemarie cu ochii ei căprui, mișcându-și gura ridată ca o bătrână care-și aranjează proteza dentară.

Annemarie se sprijini de lemnul vechi și șubred al șopronului și ascultă sunetul sacadat al șuvoaielor de lapte care loveau marginea găleții.

Unchiul Henrik o privi peste umăr și-i zâmbi, fără să încetinească ritmul mulsului. Nu zise nimic.

Lumina rozalie de la apusul soarelui se strecura prin geamurile șopronului și cădea în forme neregulate pe căpițele de fân. Se vedeau plutind în aer fire de praf și fărâme de paie.

— Unchiule Henrik, rupse Annemarie tăcerea, pe un ton rece, mă minți. Și tu, și Mama.

Dar mâinile lui puternice nu se opriră, apăsând în continuare cu abilitate ugerul vacii. Șuvoaiele de lapte curgeau mai departe regulat. Se uită din nou la ea cu privirea albastră și întrebătoare.

— Ești supărată? o întrebă.

— Da. Mama nu m-a mai mințit niciodată până acum. Niciodată. Dar eu știu că nu există nicio mătușă Birte. Niciodată, în poveștile pe care le-am auzit sau în pozele vechi pe care le-am văzut, nu a fost vorba de vreo mătușă Birte.

Unchiul Henrik oftă. Zambilica se uită înspre el, ca și cum ar fi vrut să-i spună „Aproape am terminat” și, într-adevăr, șuvoaiele de lapte se răriră și încetiniră.

El prinse din nou vaca blând, dar ferm, și stoarse ultima picătură de lapte. Găleata era pe jumătate plină, cu spumă deasupra. Se așeză într-o parte și-i șterse ugerul cu o cârpă

curată și umedă. Apoi urcă găleata pe un raft și o acoperi. Mângâie cu drag gâtul vacii. În cele din urmă se întoarse către Annemarie în timp ce se ștergea și el pe mâini cu o cârpă.

— Cât de curajoasă ești, micuță Annemarie? o întrebă dintr-odată.

Rămase uimită. Și îngrozită. Era o întrebare pe care n-ar fi vrut s-o audă vreodată. Când se întrebase ea însăși asta, nu-i plăcu propriul răspuns.

— Nu cine știe ce, mărturisi, uitându-se spre podeaua șopronului.

Unchiul Henrik, care era foarte înalt, îngenunche în fața ei, încât chipurile lor să fie la aceeași înălțime. În spatele lui, Zambilica lăsă capul în jos, prinse niște fân în bot și-l trase înăuntru cu limba. Pisoiul ridică ochișorii, în așteptare, încă sperând să i se dea niște lapte.

— Nu cred că-i așa cum spui, zise unchiul Henrik. Eu cred că ești ca mama ta, ca tatăl tău și ca mine. Speriată, dar hotărâtă, iar dacă ar trebui să fii curajoasă, sunt destul de sigur că ai fi foarte, foarte curajoasă. Însă, adăugă el, este mult *mai ușor* să fii curajos dacă nu știi totul. Nici mama ta nu știe totul. Nici eu. Știm numai ce trebuie să știm. Înțelegi ce spun? o întrebă privind-o în ochi.

Annemarie se încruntă. Nu era convinsă. Ce însemna să fii curajos? Se speriase îngrozitor cu doar câteva zile în urmă, când o oprise soldatul pe stradă și o interogase pe un ton aspru, deși în clipa aceea i se părea că se întâmplase demult.

Iar atunci nu știa totul. Nu știa că germanii urmau să-i ia pe evrei. Așa că, atunci când a întrebat-o soldatul, uitându-se le Ellen, „Cum o cheamă pe prietena ta?”, i-a putut răspunde, chiar dacă-i era teamă. Dacă ar fi știut tot ce se întâmplă, nu i-ar fi fost atât de ușor să rămână curajoasă.

Începuse să înțeleagă puțin.

— Da, unchiule Henrik, cred că înțeleg.

— Ai ghicit, îi zise. Nu există nicio mătușă Birte și nici nu a existat vreodată. Mama ta te-a mințit, la fel și eu. Am ales să facem astfel ca să vă ajutăm să rămâneți curajoase, pentru că vă iubim. O să ne iertați?

Annemarie dădu din cap. Dintr-odată, se simțea aproape ca un om mare.

— Și, din același motiv, n-am să-ți zic mai multe, cel puțin nu încă. De acord?

Annemarie dădu iar din cap. Un zgomot venit de afară îi întrerupse. Umerii unchiului Henrik tresăriră. Se ridică iute, merse la fereastra șopronului, se așeză în umbră și privi afară. Apoi se întoarse către Annemarie.

— E carul mortuar. Este mătușa Birte, care n-a existat niciodată, zise el zâmbind cu subînțeles. Așa că, micuța mea prietenă, e timpul să înceapă priveghiul. Ești gata?

Annemarie îl luă de mână și ieșiră împreună din șopron.

Coșciugul din lemn lucios era așezat pe niște suporți în mijlocul sufrageriei și înconjurat de florile fragile, subțiri ca hârtia, culese de Annemarie și Ellen în acea după-amiază. Pe masă fuseseră puse lumânări aprinse, care licăreau și răspândeau o lumină slabă. Dricul plecase, odată cu bărbații cu chipurile solemne care aduseseră coșciugul înăuntru și vorbiseră ceva în șoaptă cu unchiul Henrik.

Kirsti se dusese mai mult forțată la culcare, plângând, pentru că ar fi vrut și ea să stea trează cu ceilalți, doar era suficient de mare și nu mai văzuse niciodată un om mort într-un coșciug închis și era *nedrept* să n-o lase. Însă Mama fusese cum nu se putea mai fermă, iar într-un final, Kirsti își târșâi îmbufnată picioarele sus pe scări, ținând într-o mână păpușile, iar în cealaltă, puiul de pisică.

Ellen rămase tăcută și pe fața ei îngândurată se putea citi tristețea.

— Îmi pare tare rău că a murit mătușa Birte, o auzi Annemarie spunându-i Mamei, care îi zâmbi trist și-i mulțumi.

Annemarie auzise, dar nu zise nimic. „Acum și eu mint”, se gândea ea, „și încă pe prietena mea cea mai bună. Aș putea să-i spun lui Ellen că nu e adevărat, că Mama nu a avut nicio mătușă Birte. Aș putea-o lua deoparte să-i spun în șoaptă secretul, ca să nu mai fie tristă.”

Însă nu făcu astfel. Înțelesese că în acest fel o proteja pe Ellen, așa cum Mama o protejase pe ea. Deși nu înțelegea ce se întâmplă sau de ce se afla un coșciug acolo și nici cine era, de fapt, în el, știa că era mai bine, mai *sigur*, ca Ellen să creadă că acolo era mătușa Birte. Așa că nu spuse nimic.

Mai veniră și alți oameni pe măsură ce afară se înnopta. În ușă își făcură apariția un bărbat și o femeie, amândoi îmbrăcați în negru, femeia ținând în brațe un bebeluș adormit, iar unchiul Henrik le făcu semn să intre. Le salutară cu un gest din cap pe Mama și pe fete. Urmându-l pe unchiul Henrik, se duseră în sufragerie și se așezară în liniște.

— Sunt prieteni de-ai mătușii Birte, zise Mama încet, văzând privirea întrebătoare a lui Annemarie.

Annemarie știa că mințea din nou și-și dădu seama că Mama înțelese că ea știe adevărul. Se uitară una la alta câteva clipe lungi, dar nu-și spuseră nimic. În acel moment, prin acea privire, deveniră egale.

Din sufragerie se auzi plânsetul unui bebeluș somnoros. Annemarie se uită prin crăpătura ușii și o văzu pe femeie descheindu-se la bluză ca să alăpteze copilul care se liniști îndată.

Între timp mai venise cineva – un bărbat în vârstă, cu barbă. Se duse în liniște spre sufragerie și se așeză acolo, fără să vorbească cu ceilalți, care doar se uitară la el. Tânăra femeie ridică pătura peste capul copilului, ca să-și acopere astfel sânul. Bătrânul își plecă bărbia și închise ochii, ca și cum s-ar fi rugat. Își mișca buzele, dar fără să scoată niciun sunet, articulând cuvinte pe care nu le auzea nimeni.

Annemarie rămăsese în pragul ușii și se uita la oamenii îndoliați din camera cu lumânări. Apoi se întoarse în bucătărie și le ajută pe Ellen și pe Mama să pregătească masa.

Își amintea că în Copenhaga, la moartea lui Lise, prietenii veneau la ei acasă în fiecare seară. Toți aduceau mâncare, pentru ca Mama să nu trebuiască să gătească.

De ce nu aduseseră și oamenii aceștia mâncare? De ce nu vorbeau? În Copenhaga, chiar dacă erau triști cu toții, oamenii vorbeau încet între ei și cu Mama și Papa. Vorbeau despre Lise, aducându-și aminte de vremurile frumoase.

Gândindu-se la asta în timp ce tăia brânza în bucătărie, Annemarie își dădu seama că oamenii aceia nu aveau despre ce să vorbească. Nu aveau cum să pomenească despre vremurile fericite ale mătușii Birte de vreme ce ea nu existase niciodată.

Unchiul Henrik apăru în bucătărie. Se uită la ceas, apoi la Mama.

— Se face târziu, îi zise. Ar trebui să mă duc la barcă.

Părea îngrijorat. Stinse lumânările, ca să nu rămână nicio lumină, și deschise ușa. Privi în întuneric, după mărul noduros.

— Bun. Uite-i că vin, zise încet, ușurat. Ellen, hai cu mine.

Ellen o privi întrebătoare pe Mama, care-i făcu un semn din cap.

— Du-te cu Henrik, îi zise.

Annemarie rămase privind în urma lor, ținând încă în mână bucata de brânză, cum Ellen îl urmează pe unchiul Henrik în grădină. Auzi plânsetul înfundat al lui Ellen și apoi niște voci blânde.

Într-o secundă, unchiul Henrik se întoarse. În spatele lui se afla Peter Neilsen.

În seara aceea, Peter se duse mai întâi la Mama și o îmbrățișă. Apoi o îmbrățișă pe Annemarie și o sărută pe obraz. Dar nu spuse nimic. Gesturile lui de afecțiune nu aveau nimic jucăuș, era grăbit și îngrijorat. Se duse îndată în sufragerie, privi în jur și le făcu un semn din cap oamenilor din încăpere.

Ellen era încă afară. Dar imediat ușa se deschise, iar ea se întoarse ținută strâns la piept de tatăl ei, ca o fetiță, cu picioarele desculțe legănându-se. Mama ei era și ea alături.

10
Să deschidem coșciugul!

— Acum sunteți cu toții aici, zise unchiul Henrik, aruncând o privire în sufragerie. Trebuie să plec.

Annemarie stătea în pragul ușii, uitându-se în camera din hol. Bebelușul adormise, iar mama lui părea obosită. Soțul ei stătea alături, cu brațul pe umerii ei. Bătrânul stătea tot cu capul aplecat.

Peter ședea singur, cu coatele pe genunchi. Era vizibil afundat în gânduri.

Ellen era pe canapea, între părinții ei, ținând strâns mâna mamei sale. Se uită la Annemarie, însă fără să-i zâmbească. Annemarie simți un val de tristețe. Legătura de prietenie dintre ele nu se rupsese, dar era ca și cum Ellen plecase într-o altă lume, în lumea familiei ei, cu orice s-ar petrece.

Bătrânul cu barbă ridică privirea spre unchiul Henrik, care se pregătea de plecare.

— Domnul să te aibă în pază, zise el încet, dar ferm.

Henrik dădu din cap.

— Domnul să ne aibă pe toți în pază, răspunse.

Apoi se întoarse și ieși din cameră. Peste o clipă, Annemarie îl auzi ieșind din casă.

Mama aduse ceainicul din bucătărie și o tavă cu cești. Annemarie o ajută să împartă ceștile. Nu scotea nimeni niciun cuvânt.

— Annemarie, poți să te duci la culcare dacă vrei, îi șopti Mama pe hol. E foarte târziu.

Annemarie clătină din cap. Era obosită și vedea că și Ellen era. Stătea cu capul sprijinit de umărul mamei sale și din când în când închidea ochii.

Într-un final, Annemarie se așeză în balansoarul din colțul sufrageriei, care între timp se eliberase, și se cuibări acolo, moțăind, cu capul sprijinit de spătarul moale, căptușit.

Somnul iepuresc îi fu întrerupt când prin perdelele transparente și de-a lungul camerei pătrunse brusc lumina de la farurile unei mașini care oprise în fața casei. Se auziră portierele trântindu-se. Toți cei din cameră deveniră agitați, însă nimeni nu zise nimic.

Auzi, ca într-un coșmar care se repeta, bătaia în ușă, apoi zgomotul cunoscut și înfricoșător al bocancilor pășind sacadat

pe podeaua din bucătărie. Femeia cu bebelușul icni și începu dintr-odată să plângă.

Din bucătărie străbătea până la ei o voce de bărbat, puternică, cu un accent ciudat.

— Am sesizat că s-au adunat neobișnuit de mulți oameni aici în noaptea asta. Care este motivul?

— A murit cineva, răspunse Mama netulburată. Tradiția cere ca familia să se adune și să-și arate respectul față de cel decedat. Sunt sigură că și dumneavoastră cunoașteți tradițiile noastre.

Un ofițer o împinse pe Mama la o parte și intră în sufragerie. Veneau și alții în urma lui. Se opriră în pragul ușii. Bocancii lor luceau, ca de obicei. Și armele. Și căștile. Toate străluceau în lumina lumânărilor.

Annemarie urmări privirea bărbatului care înconjura camera. Privi coșciugul îndelung. Apoi își mută privirea, cercetându-i cu atenție pe fiecare în parte. Când li s-au întâlnit ochii, ea îi înfruntă privirea cu fermitate.

— Cine a murit? întrebă aspru.

Nu răspunse nimeni. Toți o priveau pe Annemarie și ea își dădu seama că ofițerul îi adresă ei întrebarea.

Înghiți în sec.

— Mătușa mamei, Birte, minți ea fără ezitare.

Ofițerul înaintă, traversă camera și se îndreptă brusc spre coșciug. Puse mâna înmănușată pe capac.

— Biata mătușă Birte, zise ofițerul pe un ton respectuos.

Își întoarse privirea spre Mama, care rămăsese în pragul ușii.

— *Cunosc* tradițiile, îi zise, și mai știu că tradiția spune că trebuie să-i arătați respectul cuvenit uitându-vă la chipul celui drag. Mi se pare ciudat că țineți coșciugul atât de bine închis.

Își plimbă mâna făcută pumn de-a lungul marginii capacului lustruit.

— De ce nu este descoperit? Eu zic să-l deschidem și s-o privim pentru ultima oară pe mătușa Birte! ordonă el.

Annemarie îl zări pe Peter în cealaltă parte a camerei, stând țeapăn pe scaun. Acesta ridică bărbia și-și lăsă mâna într-o parte.

Mama păși repede prin cameră, direct spre coșciug și spre ofițer.

— Aveți dreptate, zise. Doctorul a spus că ar fi mai bine să-l ținem închis, pentru că mătușa Birte a murit de tifos și există riscul ca microbii să se împrăștie. Dar ce știe el – e doar un doctor bătrân, de la țară. Sigur microbii nu ar rezista pe un om mort! Draga mătușă Birte, atât de mult mi-ar fi plăcut să-i văd chipul, s-o sărut pentru ultima oară. Cum să *nu* deschidem capacul? Mă bucur că ați spus asta…

Cu o mișcare rapidă, ofițerul nazist îi trase Mamei o palmă peste față. Mama se trase înapoi, iar obrazul începu să se înroșească.

— Femeie proastă! izbucni el. Doar nu crezi că vrem să vedem cadavrul mătușii tale moarte! Deschide-l după ce plecăm!

Stinse flacăra unei lumânări cu degetul mare. Ceara fierbinte căzu pe masă.

— Stingeți toate lumânările sau trageți perdelele, zise ofițerul.

Apoi se îndreptă cu pași mari spre ieșire și părăsi încăperea. Fără să se miște și fără să spună nimic, acoperindu-și obrazul cu mâna, Mama ascultă – la fel și ceilalți – cum plecau bărbații în uniformă. Imediat auziră portierele de la mașină, zgomotul motorului și apoi mașina demară.

— Mama! strigă Annemarie.

Mama îi făcu repede un semn din cap și se uită pe fereastra deschisă acoperită doar de perdeaua transparentă. Annemarie înțelese. Era posibil să mai fi rămas afară niște soldați, ca să-i urmărească și să-i asculte.

Peter se ridică și trase draperiile negre. Aprinse din nou lumânarea stinsă, apoi luă Biblia cea veche care fusese dintotdeauna acolo, pe un raft. O deschise repede și le zise:

— Voi citi un psalm.

Lăudați pe Domnul, că bine este a cânta;

Dumnezeului nostru plăcută Îi este cântarea.

Când va zidi Ierusalimul, Domnul va aduna și pe cei risipiți ai lui Israel;

Cel ce vindecă pe cei zdrobiți cu inima și leagă rănile lor

Cel ce numără mulțimea stelelor…

Mama se așeză și ascultă. Încet-încet, se liniștiră cu toții. Annemarie îl vedea pe bătrânul din celălalt capăt al camerei mișcând buzele pe măsură ce Peter citea – știa pe de rost psalmul străvechi.

Annemarie nu-l știa. Cuvintele pe care le auzea nu-i era cunoscute, dar încercă să asculte, să înțeleagă, să uite de război și de naziști, încercă să nu plângă și să rămână curajoasă. Draperiile negre se mișcau în bătaia brizei. Știa că în spatele ferestrei, sus, se afla cerut înțesat de stele. Cum ar putea cineva să numere toate stelele? Sunt mult prea multe. Cerul e prea mare.

Ellen spusese că mamei sale îi era frică de ocean, că i se părea foarte rece și foarte mare.

„Așa e și cerul”, se gândea Annemarie. „Așa e întreaga lume: foarte rece, foarte mare. Și neîndurătoare.”

Peter citea în continuare cu voce fermă, deși se vedea bine că era obosit. Se scurseră minute lungi, care păreau a fi ore.

Apoi, fără să se oprească din citit, se duse încet la fereastră. Închise Biblia și ascultă liniștea nopții. Aruncă o privire de jur-împrejurul camerei.

— E timpul, zise.

Mai întâi închise ferestrele. Apoi se duse la coșciug și-i ridică încet capacul.

11
Te vom revedea în curând, Peter?

Annemarie clipi. De cealaltă parte a camerei neluminate o văzu pe Ellen, care privea și ea încordată, curioasă, spre cutia îngustă de lemn.

Nu era nimeni în coșciug. Era plin cu pături și haine împăturite.

Peter începu să scoată pe rând lucrurile și să le împartă oamenilor din încăpere, care rămaseră tăcuți. Le întinse haine groase bărbatului și soției lui și încă una bătrânului cu barbă.

— O să fie foarte frig, zise el încet. Puneți-le pe voi.

Găsi un pulover gros pentru doamna Rosen și o haină de lână pentru tatăl lui Ellen. După ce răscoli un pic lucrurile împachetate, găsi și o haină de iarnă mai mică, pe care i-o dădu lui Ellen.

Ellen luă haina și o privi. Era căptușită și călduroasă. În ultimii ani, foarte puțină lume avusese haine noi, totuși, mama lui Ellen făcea mereu haine noi pentru fetiță, de multe ori folosind lucruri mai vechi de care se putea lipsi, făcându-le să pară noi-nouțe. Nu purtase niciodată ceva atât de ponosit și de vechi.

Dar o puse pe ea, și-o trase pe umeri și se închise la nasturii desperecheați.

Peter, cu brațele pline de haine vechi, se uită înspre cuplul tăcut cu copilul.

— Îmi pare rău, le zise, nu am nimic potrivit pentru bebeluș.

— Găsesc eu ceva, zise Mama iute. Copilului trebuie să-i fie cald.

Ieși din cameră și se întoarse într-o clipă cu puloverul roșu gros al lui Kirsti.

— Poftim, îi zise blând femeii. E mult mai mare decât el, dar o să-i fie mai cald.

Femeia vorbi pentru prima dată.

— Ea, șopti. E fetiță. O cheamă Rachel.

Mama zâmbi și o ajută să strecoare mâinile bebelușului prin mânecile puloverului. Închiseră amândouă nasturii în formă de inimă – lui Kirsti îi plăcea la nebunie puloverul cu nasturi în formă de inimă! – până când înfofoliră bine copilul în lâna roșie și călduroasă. Pleoapele îi tresăriră, dar rămase adormit.

Peter își duse mâna la buzunar și scoase ceva de acolo. Se duse la cei doi părinți și se aplecă înspre bebeluș. Deschise capacul de la sticluța pe care o ținea în mână.

— Câte kilograme are? îi întrebă.

— Când s-a născut avea trei kilograme și două sute, răspunse femeia. Cred că are mai mult acum, dar nu foarte mult. Să aibă poate vreo trei kilograme șase sute, nu mai mult.

— În cazul ăsta, vor fi de-ajuns câteva picături. N-au niciun gust, nici n-o să le simtă.

Femeia strânse copilul cu putere la piept și se uită stăruitor la Peter.

— Te rog, nu, doarme mereu noaptea. Te rog, nu e nevoie, promit. N-o să plângă.

— Nu ne permitem riscul, zise Peter pe un ton ferm.

Duse pipeta la gura mică a bebelușului și îi picură de câteva ori lichid pe limbă. Copilul căscă și înghiți. Femeia închise ochii, iar soțul îi strânse umărul. Apoi, Peter scoase toate păturile din coșciug și le împărți.

— Luați-le cu voi, le zise. Veți avea nevoie de ele mai târziu, să vă țină de cald.

Mama lui Annemarie făcu un tur al camerei și le împărți tuturor câte un pachet cu mâncare: brânza, pâinea și merele cu care o ajutase Annemarie la bucătărie cu doar câteva ore în urmă.

La sfârșit, Peter scoase din haină un pachet învelit în hârtie. Se uită la cei din jur, îmbrăcați cu hainele greoaie de iarnă, și merse spre domnul Rosen, care îl urmă pe hol.

Annemarie le auzi conversația.

— Trebuie să-i dau asta lui Henrik, îi zise Peter domnului Rosen. Însă nu știu sigur dacă îl voi întâlni. Îi duc pe ceilalți până în port, iar de acolo se vor duce singuri până la barcă. Vreau să i-l dai tu. Neapărat. E extrem de important.

În hol se lăsă liniștea pentru o clipă, iar Annemarie știu că în acel moment Peter îi înmâna pachetul domnului Rosen.

Îl văzu ieșind din buzunarul lui după ce se întoarse în sufragerie și se așeză din nou. Văzu și privirea nedumerită a domnului Rosen. Nu știa ce era în pachet, nu întrebase.

Annemarie își dădu seama că încă o dată îi protejau pe ceilalți ascunzând ceva. Dacă ar fi știut, probabil că domnul Rosen s-ar fi speriat. Și probabil ar fi fost în pericol.

Așa că nu întrebă nimic. Iar Peter nu-i oferi nicio explicație.

— Acum voi conduce primul grup, anunță Peter uitându-se la ceas. Tu, tu și tu.

Făcu un semn către bătrân și către cuplul cu bebelușul.

— Inge, zise.

Annemarie își dădu seama că era prima oară când îl auzea pe Peter spunându-i mamei ei pe numele mic; până atunci îi zisese întotdeauna „doamna Johansen”; sau, în vremurile bune și vesele datorate logodnei lui cu Lise, îi spunea uneori „Mama”. Acum o strigase Inge. Era ca un semn că trecuse de tinerețe și că intrase în lumea adulților. Mama lui Annemarie răspunse cu un semn din cap și așteptă instrucțiuni.

— Aștepți douăzeci de minute și apoi pleci cu familia Rosen. Nu porniți mai devreme. Trebuie să fim la distanță pe drum, pentru ca riscul de a fi văzuți să fie mai mic.

Doamna Johansen dădu iar din cap.

— După ce-i lași în siguranță la Henrik, întoarce-te imediat acasă. Mergi pe unde e mai întuneric și pe drumul mai dosnic, înțelegi de ce. Când vei ajunge cu familia Rosen la barcă, eu voi fi deja plecat. Imediat ce duc grupul meu, trebuie să plec mai departe. Mai sunt și alte lucruri de făcut în noaptea asta.

Se întoarse spre Annemarie.

— Așa că-mi iau acum la revedere.

Annemarie se duse la el și-l îmbrățișă.

— Te vom revedea în curând? îl întrebă.

— Așa sper, răspunse Peter. Cât mai curând. Să nu mai crești, pentru că o să te faci mai înaltă decât mine, micuță Picioare-Lungi!

Annemarie zâmbi, însă replica lui Peter nu mai avea voioșia curată de altădată. Era doar un ecou slab al unor vremuri de mult apuse.

Peter o sărută pe Mama fără să-i spună nimic. Apoi ură mult noroc familiei Rosen și îi conduse pe ceilalți afară.

Mama, Annemarie și soții Rosen rămaseră tăcuți. De afară răzbăteau mici zgomote, iar Mama ieși repede să verifice. Se întoarse într-o clipă.

— Nu s-a-ntâmplat nimic, răspunse ea privirilor întrebătoare. S-a împiedicat domnul în vârstă, dar l-a ridicat Peter. Nu părea să se fi rănit. Sau poate e doar mândru, adăugă ea, zâmbind.

Iată un cuvânt neobișnuit: *mândrie.* Annemarie se uită la familia Rosen, cu hainele alea urâte pe ei, care le veneau rău, cu păturile zdrențuite în brațe, cu fețele trase și obosite. Își aducea aminte de vremurile fericite: doamna Rosen, cu părul frumos pieptănat și acoperit, aprinzând lumânările duminica și spunând rugăciunea străveche. Iar domnul Rosen stătea în scaunul cel mare din sufragerie, studiind cărți groase, corectând lucrări, potrivindu-și ochelarii pe nas, ridicând privirea din când în când și plângându-se cu blândețe de lipsa luminii. Și-o amintea pe Ellen în piesa de teatru de la școală, mișcându-se plină de încredere pe scenă, cu gesturi ferme și cu vocea limpede.

Toate aceste lucruri, altădată motive de mândrie – sfeșnicul, cărțile, mirajul teatrului – rămăseseră în urmă, la Copenhaga. Nu mai aveau nimic cu ei. Tot ce aveau acum erau hainele acelea străine care să le țină de cald, mâncarea de la ferma lui Henrik, puțină, cât să supraviețuiască, și poteca ascunsă care-i va duce în întuneric, prin pădure, spre libertate.

Annemarie își dădu seama, deși nu-i spusese nimeni, că unchiul Henrik avea să-i ducă cu barca pe mare spre Suedia. Cunoștea frica doamnei Rosen de mare – nesfârșită, adâncă și rece. Știa cât de teamă îi era lui Ellen de soldații cu arme și bocanci, care sigur erau pe urmele lor. Și știa cât se temeau cu toții de ce avea să-i aștepte.

Însă umerii lor erau la fel de drepți ca înainte: în clasă, pe scenă, la masa de duminică. Mai aveau, deci, surse de mândrie, nu lăsaseră chiar totul în urmă.

12
Unde e Mama?

Domnul Rosen se dezechilibră pe treapta șubredă care dădea în bucătărie. Soția îl prinse de braț și se redresă.

— E foarte întuneric, șopti Mama, când ajunseră în curte, cu păturile și pachetele cu mâncare în brațe, dar nu putem să aprindem nicio lumină. O iau eu înainte, cunosc drumul foarte bine, iar voi mă urmați. Încercați să nu vă împiedicați de rădăcinile copacilor. Mare atenție cum pășiți. Poteca nu e bătătorită. Și nu scoateți absolut niciun sunet, adăugă ea, deși nu era nevoie.

Și noaptea era foarte tăcută. O ușoară briză unduia vârfurile opacilor, iar de peste pajiște se auzeau valurile mării, un sunet neîntrerupt, așa cum fusese dintotdeauna. Însă nu se auzea niciun ciripit de pasăre. Vaca dormea liniștită în șopron, iar pisoiul era în dormitor, în brațele lui Kirsti.

Ici-colo se mai vedeau stelele care răzbăteau printre norii subțiri, însă luna nu se vedea. Stând în capul scării, pe Annemarie o trecu un fior.

— Vino, șopti Mama și se îndepărtă de casă.

Domnul și doamna Rosen se întoarseră și o îmbrățișară în tăcere pe Annemarie. Ellen rămase la urmă. Cele două fete se strânseră în brațe.

— O să mă-ntorc într-o zi, îi șopti Ellen cu voce hotărâtă. Îți *promit!*

— Știu, răspunse Annemarie, ținând-o strâns.

Mama și familia Rosen dispărură. Annemarie rămase singură. Intră în casă și începu să plângă. Apoi închise ușa în fața nopții.

Capacul coșciugului fu pus la loc. Încăperea era goală. Nu exista nici cel mai mic semn că preț de câteva ore stătuseră niște oameni acolo. Annemarie se șterse la ochi cu dosul palmei. Dădu la o parte draperiile negre și deschise ferestrele, apoi se cuibări din nou în balansoar, încercând să se liniștească. Parcurse în minte traseul lor. Știa și ea poteca veche – nu atât de bine ca Mama, care o străbătuse aproape zi de zi în copilărie, alături de cățelul care țopăia. Dar Annemarie o folosise adesea ca să ajungă în oraș și să se întoarcă, și-și amintea bine cotiturile, copacii strâmbi cu rădăcinile noduroase ieșite în afară,

care formau din loc în loc niște ridicături, și tufișurile dese mereu înflorite la începutul verii.

Trecea pe lângă ele în minte, simțind drumul în întuneric. „Le va lua jumătate de oră să ajungă acolo unde îi așteaptă unchiul Henrik cu barca”, se gândi ea. Mama îi va lăsa acolo – va întârzia doar un minut, nicio secundă mai mult, ca să-i îmbrățișeze – apoi se va întoarce acasă. Va merge mai repede când o să fie singură, fără să mai fie nevoie să-i aștepte ca ceilalți, nefamiliarizați cu drumul, să bâjbâie prin întuneric. Mama va veni degrabă, pășind cu fermitate, și se va întoarce la copii.

Ceasul din hol bătu o dată – era ora două și jumătate dimineața. „Mama ar trebui să se întoarcă într-o oră”, stabili Annemarie. Se balansă înainte și înapoi în scaunul vechi. „Mama ar trebui să fie acasă pe la ora trei și jumătate.”

Se gândi la Papa, rămas singur în Copenhaga. Sigur și el era treaz. Sigur își dorea să fi putut veni, dar știa că trebuie să se comporte normal: a doua zi trebuia să se ducă până la chioșcul de ziare din colțul străzii și apoi la birou. Sigur se temea pentru ei și se uita încontinuu la ceas, sperând la vestea că familia Rosen e în siguranță, că Mama și fetele sunt la fermă, așteptând o nouă zi în care soarele să pătrundă pe fereastra bucătăriei, în timp ce pe masă se afla terciul de ovăz cu smântână.

Annemarie știa că le e mult mai greu celor care așteaptă. E mai puțin periculos, dar frica e mult mai mare.

Căscă și-și legănă capul dintr-o parte într-alta. Într-un final adormi, dar somnul ei era la fel de firav ca norii de pe cer, și înțesat cu vise care străluceau și apoi se stingeau ca stelele.

O trezi lumina. Dar nu era încă dimineață. Era doar o mică geană de foc care anunța răsăritul: o rază pală la orizont, un semn că undeva departe, spre est, unde Suedia încă era cufundată în somn, dimineața avea să vină în curând. Zorii se vor furișa de-a lungul câmpurilor și țărmurilor suedeze; apoi vor scălda în lumină mica Danemarca și va călători apoi spre Marea Nordului ca să trezească și Norvegia.

Annemarie clipi derutată și se ridică, amintindu-și după câteva secunde unde se afla și de ce. Însă ceva nu era în regulă – ce era cu lumina pală de la orizont? Trebuia să fie încă întuneric. Trebuia să fie încă noapte.

Se ridică anevoie, își întinse picioarele și merse pe hol să se uite la ceas. Era trecut de ora patru.

Unde era Mama?

Poate se întorsese și nu voise s-o trezească, așa că se duse la culcare. Sigur așa se întâmplase. Probabil Mama era epuizată; stătuse trează toată noaptea, făcuse un drum primejdios până la barcă și se întorsese prin pădurea întunecată, vrând să ajungă repede și să doarmă.

Annemarie urcă în grabă pe scara îngustă. Ușa dormitorului în care dormise Ellen era deschisă. Cele două paturi mici erau impecabil făcute, acoperite cu vechile cuverturi și nu dormea nimeni în ele.

Ușa de la dormitorul unchiului Henrik era de asemenea deschisă. Dar și patul lui era gol. Deși îngrijorată, Annemarie nu-și putu reține un mic zâmbet la vederea lucrurilor unchiului Henrik aruncate grămadă pe un scaun și a unei perechi de pantofi pline de mizerie din șopron, lăsată pe jos.

„Are nevoie de o nevastă”, își spuse, imitând-o pe Mama.

Ușa de la celălalt dormitor, unde dormiseră Kirsti și Mama, era închisă. Încet, ca să nu le trezească, Annemarie o deschise un pic.

Pisoiul își ciuli urechile. Deschise larg ochii, înălță capul și căscă. Se eliberă din brațele lui Kirsti, se întinse și sări grațios pe podea și se îndreptă spre Annemarie. Se frecă de picioarele ei și începu să toarcă.

Kirsti oftă în somn și se întoarse pe cealaltă parte. Își întinse pe perna de alături brațul eliberat de căldura și mângâierea pisicii.

Nu mai era nimeni în patul cel mare.

Annemarie se îndreptă în fugă spre fereastra de unde se vedea poiana care dădea spre cărare. Afară abia dacă se luminase un pic, iar ea încerca să distingă prin întuneric locul unde începea cărarea din pădure, sperând s-o vadă pe Mama venind iute spre casă.

O clipă mai târziu întrezări o formă. Ceva neclar, ceva ce nu se afla acolo cu o zi în urmă. O formă întunecată, ca un dâmb încețoșat, chiar la începutul cărării. Annemarie miji ochii, forțându-se să distingă, având nevoie să-și dea seama, dar fără să vrea să-și dea seama.

Forma se mișcă. Și atunci înțelese. Era mama ei, întinsă pe jos.

13
Fugi cât poți de repede!

Fără să facă gălăgie, ca să n-o trezească pe Kirsti, Annemarie se avântă pe scări și ieși pe ușa de la bucătărie. Călcă pe treapta șubredă și se clătină un pic, dar își reveni și dădu buzna spre locul unde zăcea întinsă Mama.

— Mama! strigă cu disperare. Mama!

— Sst, răspunse ea, ridicând capul. N-am nimic.

— Mama, ce este? Ce s-a-ntâmplat? o întrebă Annemarie, îngenunchind lângă ea.

Mama se ridică în șezut. Tremura de durere.

— N-am nimic, zău. Nu-ți face griji. Familia Rosen e cu Henrik, ăsta e cel mai important lucru.

Încercă să zâmbească, deși i se citea pe chip durerea și își mușca necontenit buza, până când zâmbetul dispăru cu totul.

— Am ajuns acolo destul de repede, deși era foarte întuneric și lor le era greu, pentru că nu știau drumul. Henrik ne aștepta acolo, i-a luat în barcă și i-a dus în cabină și într-o secundă s-au făcut nevăzuți. Mi-a zis că ceilalți ajunseseră deja. Și Peter a ajuns cu bine acolo. Așa că am pornit degrabă spre casă. Ardeam de nerăbdare să ajung la voi. Trebuia să fiu mai atentă.

Vorbea încet încercând să-și curețe mâinile de iarbă și noroi.

— Îți vine să crezi? Aproape că ajunsesem, hai să zic că eram la jumătatea drumului, când, deodată, m-am împiedicat de rădăcina unui copac și am căzut. Of, sunt atât de neîndemânatică, zise mustrându-se. Cred că mi-am scrântit glezna, Annemarie. Slavă Domnului că nu e ceva mai rău. Glezna se vindecă. Și sunt acasă, iar familia Rosen e cu Henrik. Trebuia să mă fi văzut, zise ea strâmbându-se. S-o fi văzut pe mama ta târându-se centimetru cu centimetru. Cred că arătam ca o bețivă!

Se agăță de brațul lui Annemarie.

— Uite, lasă-mă să mă sprijin de tine. Dacă mă susții din partea asta, pot ajunge până acasă. Doamne, ce prostuță și neîndemânatică sunt! Stai să-mi pun brațul după umerii tăi. Ești o fetiță bună, puternică și curajoasă. Hai, încet. Așa.

Era palidă de durere. Annemarie își dădea seama de asta chiar și în lumina slabă dinaintea zorilor. Mergea șontâc spre casă, lăsându-și greutatea pe umerii fetei, poticnindu-se din când în când.

— După ce o să intrăm în casă, o să beau o cană de ceai și apoi chemăm doctorul. Îi spun că am căzut pe scări. Va trebui să mă ajuți să mă curăț de iarbă și de frunze. Hai să ne odihnim un pic.

Odată ajunse acasă, Mama se prăbuși pe trepte. Trase puternic aer în piept de câteva ori.

Annemarie se așeză lângă ea, ținând-o de mână.

— Mama, am fost atât de îngrijorată când am văzut că nu te mai întorci!

— Știam c-o să fii, răspunse. Când mă târam pe drum, mă gândeam că o să-ți faci griji. Dar acum sunt aici cu tine, în siguranță. Totul e-n regulă. Cât e ceasul?

— Vreo patru și jumătate sau cam așa.

— Vor porni în curând.

Mama întoarse capul și privi pe deasupra pajiștii, spre mare și spre cerul de deasupra. Nu era nici urmă de stea. Doar cerul argintiu și pal, cu firicele rozalii.

— În curând vor fi și ei în siguranță.

Annemarie se mai liniști. Strânse mâna Mamei și se uită la glezna rănită și umflată.

— Mama, ce-i asta? întrebă deodată, întinzându-se spre capul treptelor.

Mama privi și i se tăie respirația.

— O, Doamne!

Annemarie ridică obiectul și atunci îl recunoscu. Știa ce era. Era pachetul pe care i-l dăduse Peter domnului Rosen.

— Mai știi când a alunecat domnul Rosen pe treapta asta? Probabil că i-a căzut din buzunar. Trebuie să-l păstrăm și să i-l dăm înapoi lui Peter.

Annemarie i-l întinse mamei sale.

— Tu știi ce-i aici?

Mama nu-i răspunse. I se citea durerea pe chip. Se uită la cărare și apoi la gleznă.

— E ceva important, nu-i așa, Mama? Era pentru unchiul Henrik. Îmi aduc aminte că Peter i-a zis că e foarte important. L-am auzit când vorbea cu domnul Rosen.

Mama ei încercă să se ridice, dar se prăbuși înapoi pe trepte, gemând de durere.

— Dumnezeule, zise din nou încetișor. Mă tem că totul a fost în zadar.

— Îl duc eu, zise Annemarie luând pachetul din mâna Mamei. Cunosc drumul și aproape s-a luminat. Pot să merg repede ca vântul.

Mama vorbi repede și încordat.

— Du-te în bucătărie și ia coșulețul de pe masă. Fugi, fugi! Pune în el un măr și niște brânză. Și pune pachetul dedesubt. Ai înțeles? *Grăbește-te!*

Annemarie făcu îndată cum i se spuse: coșul și pachetul la fund. Îl acoperi cu un șervețel. Apoi niște brânză. Un măr. Aruncă o privire prin bucătărie, văzu o bucată de pâine și o puse în coș. Era plin. Merse cu el la Mama.

— Trebuie să alergi până la barcă. Dacă te oprește cineva…

— Cine să mă oprească?

— Annemarie, trebuie să înțelegi că e foarte periculos. Dacă te vede vreun soldat, dacă te oprește cineva, trebuie să te prefaci că ești doar o fetiță. O fetiță prostuță și neștiutoare care duce de-ale gurii unui pescar, un unchi neîndemânatic care și-a uitat pâinea și brânza.

— Mama, *ce* e la fundul coșului?

Însă femeia nu-i răspunse nici de astă dată.

— Fugi, îi zise. Du-te acum. Și *fugi!* Fugi cât poți de repede!

Annemarie își sărută în fugă mama, înșfăcă din poala ei coșul și începu să alerge spre poteca din pădure.

14
Pe cărarea întunecată

Abia atunci, când păși pe cărarea din pădure, își dădu seama cât de frig era dimineața. Mai înainte doar privise și-i ajutase pe ceilalți să-și ia pulovere, haine și jachete. Și scrutase cu atenție noaptea, urmărindu-i cum pornesc încet, înfofoliți și cu păturile pe brațe.

Însă ea avea doar un pulover subțire peste o rochie de bumbac. Chiar dacă în câteva ore ziua de octombrie avea să fie încălzită de razele soarelui, atunci vremea era gri, răcoroasă și umedă. Tremura.

Cărarea cotea, iar poiana, casa de sub cerul palid, pajiștea luminoasă rămâneau în spate, ascunse ochiului. În față îi apărea numai pădurea scăldată în beznă. Sub tălpi i se derula invizibil drumul, presărat cu rădăcini groase, ascunse sub frunzele căzute. Simțea sub tălpi calea și se străduia să nu se împiedice.

Mânerul coșului de paie i se freca de braț prin pulover. Îl mută și încercă să fugă.

Își aminti de povestea pe care i-o spusese adesea lui Kirsti după ce se cuibăreau seara în pat.

„A fost odată ca niciodată o fetiță”, își zicea încet, „care avea o pelerină roșie, cusută special pentru ea de mama ei. O purta atât de des, încât toată lume o poreclise Scufița-Roșie.”

Kirsti o întrerupea întotdeauna când ajungea în punctul ăsta. „De ce îi ziceau Scufița-Roșie?” întreba ea. „De ce nu-i ziceau pur și simplu Pelerina-Roșie?”

„Pentru că avea o glugă pe care și-o punea pe cap. Avea bucle frumoase, ca tine, Kirsti. Poate într-o zi o să-ți facă și ție Mama o pelerină cu o scufie care să-ți acopere buclele și să-ți țină de cald. Și nu mă mai întrerupe din minut în minut.”

Înaintând în întuneric, Annemarie oftă amintindu-și cum Kirsti întrerupe fiecare poveste ca să pună întrebări. De cele mai multe nu voia decât să lungească povestea.

Povestea continua.

„Într-o zi, mama îi spuse fetiței: *Vreau să-i duci bunicii coșul ăsta cu merinde*. *E bolnavă și nu se poate ridica din pat. Vino să-ți leg pelerina roșie*.”

„Bunica ei locuia în adâncul pădurii, nu-i așa?” întreba Kirsti. „În pădurea plină de pericole, unde trăiesc lupii.”

Annemarie auzi un zgomot slab – o veveriță sau un iepure care alerga prin apropiere. Se opri, rămase nemișcată pe cărare și zâmbi din nou. Kirsti s-ar fi speriat. Ar fi luat-o de mână și ar fi zis: „Un lup!”, însă Annemarie știa că pădurea ei nu era ca pădurea din poveste. În pădurea prin care mergea ea nu erau nici lupi, nici urși, nici tigri, niciun animal din imaginația bogată a lui Kirsti. Începu să mărească iar pasul.

Totuși, pădurea era foarte întunecată. Annemarie nu mai făcuse drumul acela pe întuneric. Îi zisese mamei sale că va fugi. Și încercă să alerge.

Ajunse la o cotitură. Cunoștea curba foarte bine, dar în beznă părea diferită. Dacă ar fi luat-o la stânga, ar fi ajuns pe drumul mare, care era mai luminat, mai lat și mai circulat. Dar și mai primejdios. Risca s-o vadă cineva. La acea oră din zori, ar fi putut fi și alți pescari care se grăbeau să ajungă la barcă și să înceapă o nouă zi pe mare. Și ar fi putut fi și soldați.

Coti la dreapta și se adânci mai mult în pădure. De asta fusese nevoie ca Mama și Peter să-i ghideze pe soții Rosen și pe ceilalți care nu cunoșteau locul. Dacă ar fi cotit greșit, ar fi dat de pericol.

„Și așa porni Scufița-Roșie degrabă cu coșul cu merinde prin pădure. Era o dimineață minunată, păsările ciripeau, și Scufița-Roșie cânta în timp ce mergea.”

Câteodată, când îi spunea povestea lui Kirsti, schimba partea asta. Uneori ploua sau chiar ningea în pădure. Alteori era seară, cu umbre alungite și înfricoșătoare, iar Kirsti, ascultând, se cuibărea mai mult și se încolăcea în jurul lui Annemarie. Însă de data asta, spunând povestea pentru ea însăși, își dorea să fie soare și să cânte păsările.

Acolo, cărarea se lățea și se netezea. Pădurea se deschidea într-o parte, iar cărarea cotea spre un luminiș pe marginea mării. Pe acolo putea să alerge, așa că porni în viteză. Pe timp de zi, erau vaci pe pajiște, iar în după-amiezile de vară, Annemarie se oprea mereu lângă gard și întindea pumnii plini de iarbă, pe care vacile curioase o prindeau cu limba lor aspră.

Mama povestise că și ea se oprea acolo pe când era copil, în drum spre școală. Câinele ei, Fidel, se strecura pe sub gard și alerga pe pajiște, lătrând voios, încercând să ia la goană vacile, care îl ignorau întotdeauna.

Dar atunci, pajiștea era goală și fără culoare în lumina slabă. Auzea marea învolburată, iar spre est, înspre Suedia, se iveau zorii. Fugea cât de repede putea, cercetând cu privirea înainte locul unde cărarea va reintra în pădure, unde se mai întindea un pic, înainte de a da înspre oraș.

Ajunse. Tufișurile crescuseră atât de mult, încât îi era greu să distingă cărarea. Dar văzu intrarea, lângă tufa înaltă de afine. Se oprise de atâtea ori acolo, la sfârșitul verii, să culeagă afine dulci! Când se întorceau acasă, mâinile și gura îi erau albastre, iar mama râdea mereu de ea.

Se făcuse din nou beznă – copacii și tufișurile o înconjurau din toate părțile. Era nevoită să înainteze încet, deși se străduia să fugă.

Gândul lui Annemarie alergă spre mama ei – la glezna foarte umflată, la fața crispată de durere. Spera ca Mama să fi chemat deja doctorul. Medicul locului era un domn în vârstă, direct și practic, dar cu o privire blândă. Venise la casa de la țară de mai multe ori verile trecute, mașina lui rablagită rulând zgomotos pe drumul neasfaltat. Odată, venise pentru Kirsti, încă bebeluș, care era bolnavă și plângea pentru că o durea o ureche. Venise și când Lise se stropise cu untură încinsă și se arsese la mână, în timp ce pregătea micul dejun.

Cărarea se bifurca din nou, iar Annemarie coti. Dacă o lua spre stânga, ajungea direct în sat. Pe acolo veniseră după ce coborâseră din tren, și era drumul pe care Mama se ducea la școală când era mică. Dar ea o luă la dreapta, pe drumul care ducea spre port, unde erau ancorate bărcile pescarilor. Mersese și pe acest drum de multe ori înainte, uneori, când se apropia seara, să se uite după *Ingeborg,* barca unchiului Henrik, printre multe altele care se întorceau în port, și să-i privească pe el și pe ceilalți pescari descărcând prada zilei – heringul alunecos și lucios care încă mișca.

Chiar și atunci, când bărcile erau în port fără pește, pregătite să iasă în larg la pescuit, se simțea mirosul uleios și sărat de hering, care persista veșnic în aerul locului.

Nu mai avea mult de mers și începuse să se lumineze. Alerga aproape la fel de repede cum alergase la școală, la întrecerea de vineri. Aproape la fel de repede cum alergase pe trotuar în Copenhaga, în ziua în care o oprise soldatul strigând *Halte.*

Annemarie reluă în minte povestea. „Deodată, mergând prin pădure, Scufița-Roșie auzi un sunet. Auzi un foșnet venind din tufișuri.” „Un lup”, ar fi zis Kirsti, tremurând de încântare, dar și de frică. „Știu că e un lup!”

Annemarie încerca întotdeauna să lungească partea asta de poveste, să crească suspansul și s-o facă pe Kirsti să tremure de nerăbdare.

„Nu știa *ce e.* Se opri pe cărare și ascultă. Ceva o urmărea din tufișuri. Scufița-Roșie era foarte, foarte, *foarte* speriată.”

Aici s-ar fi oprit, ar fi tăcut pentru o clipă și ar fi observat cum Kirsti, întinsă lângă ea, își ține respirația.

„Apoi”, ar relua Annemarie, pe un ton jos și plin de groază, „auzi *un mârâit*”.

Annemarie se opri brusc și rămase nemișcată. În față se vedea o cotitură. Știa că dacă trece de ea, va vedea marea. Ar lăsa pădurea în spate, iar în față ar avea portul, docul și nenumăratele bărci ale pescarilor. În curând, locul va deveni zgomotos – motoarele bărcilor, strigătele pescarilor, vaietele pescărușilor.

Dar ea auzise altceva. Auzise tufișurile din față foșnind. Auzise pași. Auzise și un mârâit, și era sigură că nu-și imaginase.

Făcuse cu prudență un pas în față. Și încă unul. Se apropie de cotitură, dar zgomotele încă se auzeau.

Apoi apărură în fața ei. Patru soldați înarmați. Cu ei, ținuți strâns în lesă, erau și doi câini mari. Ochii le sclipeau și mârâiau.

15
Câinii mei simt miros de carne!

Inima începu să-i bată cu putere. Annemarie își aminti ce-i zisese Mama: „Dacă te oprește cineva, te prefaci că ești doar o fetiță mică și prostuță.”

Se uită la soldați. Își aminti cât de înfricoșată se uitase la ceilalți soldați care o opriseră pe stradă.

Lui Kirsti nu-i fusese frică. Kirsti fusese doar o fetiță mică și proastă, pe care atunci o iritase faptul că soldatul îi atinsese părul. Nu sesiza pericolul, iar pe soldat îl amuzase.

Annemarie încercă din toată ființa să se comporte așa cum ar face-o Kirsti.

— Bună dimineața, le zise ea prudentă.

Soldații o examinară din cap până-n picioare fără să spună nimic. Cei doi câini încordați stăteau în alertă, iar soldații care țineau lesele purtau mănuși groase.

— Ce cauți pe-aici? o întrebă unul dintre ei.

Annemarie le arătă coșul cu bucata de pâine la vedere.

— Unchiul Henrik și-a uitat prânzul și trebuie să i-l duc. E pescar.

Soldații cercetară prin jur. Se uitară în spatele fetei și examinară tufișurile de ambele părți.

— Ești singură?

— Da, răspunse Annemarie, dând din cap.

Un câine mârâi, iar ea observă că amândoi se uitau la coș.

Unul dintre soldați făcu un pas înainte. Celălalt și cei doi care țineau lesele rămaseră pe loc.

— Ai plecat înainte de venirea zorilor doar ca să-i duci prânzul? De ce nu mănâncă pește?

Ce ar răspunde Kirsti?

Annemarie încercă să chicotească așa cum face sora ei.

— Unchiului Henrik nici măcar nu-i *place* peștele, zise râzând. Zice că toată ziua vede numai pește și toată ziua *miroase* numai pește. Oricum nu l-ar mânca crud! zise strâmbându-se. Bine, cred că ar mânca și-așa dacă ar muri de foame. Dar el mănâncă mereu pâine cu brânză la prânz.

„Așa, pălăvrăgește în continuare, cum ar face Kirsti”, își zise ea. „O fetiță prostuță.”

— Mie-mi place peștele, continuă Annemarie, îmi place cum îl gătește mama. Uneori îl tăvălește prin pesmet și...

Soldatul se întinse și luă pâinea crocantă din coș. Se uită la ea cu atenție. Apoi o rupse în jumătate, trăgând de colțuri.

Știa că asta ar fi înfuriat-o pe Kirsti.

— *Nu!* zise furioasă. E a unchiului Henrik! Făcută de mama mea!

Soldatul o ignoră. Aruncă cele două jumătăți de pâine câinilor. Pâinea dispăru într-o secundă, înfulecată de gurile lacome ale câinilor.

— Ai văzut pe cineva în pădure?

Soldatul îi adresă întrebarea aproape lătrând.

— Nu, doar pe voi, răspunse Annemarie privindu-l fix. La urma urmei, ce faceți în pădure? O să întârzii. Barca unchiului Henrik o să plece până ajung eu cu prânzul. Sau ce-a mai *rămas* din el.

Soldatul luă felia de brânză. O întoarse pe ambele părți. Se întoarse la ceilalți soldați din spate și îi întrebă ceva în limba lor.

Unul dintre ei răspunse ***„Nein”*** pe un ton plictisit. Annemarie recunoscu acel cuvânt: bărbatul zisese „Nu”. Se gândi că-l întrebase: „Vrei asta?” sau poate „Să dau și asta la câini?”.

Soldatul ținea în continuare brânza. O tot arunca dintr-o mână-ntr-alta.

Annemarie oftă iritată.

— Acum pot să plec, vă rog? întrebă pierzându-și răbdarea.

Soldatul luă mărul din coș. Observă petele maronii, iar pe fața lui se putea citi dezgustul.

— Fără carne? întrebă, uitându-se la coș și la șervețelul așezat pe fundul lui.

Annemarie îi aruncă o privire plină de reproș.

— Știți că nu avem niciun pic de carne, zise cu obrăznicie. Armata voastră ne mănâncă toată carnea.

„Te implor, te implor, nu ridica șervetul”, își zise.

Soldatul râse. Lăsă mărul maroniu să cadă. Unul dintre câini se întinse către el, smucindu-se în lesă, adulmecă mărul și se trase înapoi. Însă cei doi se uitau în continuare fix spre coș, cu urechile ciulite și cu gurile deschise. Li se prelingea salivă pe gingiile rozalii.

— Câinii simt miros de carne, zise soldatul.

— Simt mirosul veverițelor din pădure, răspunse Annemarie. Ar trebui să-i duceți să vâneze.

Soldatul se aplecă în față ținând brânza într-o mână, ca și cum ar fi vrut să o pună înapoi în coș. Însă nu făcu asta. În schimb, trase la o parte șervetul înflorat.

Annemarie îngheță.

— Prânzul unchiului tău e cam sărac, zise soldatul disprețuitor, învelind brânza în șervet. Parc-ar fi femeie, adăugă, batjocoritor.

Apoi privirea i se fixă pe coș. Întinse brânza și șervetul soldatului de lângă el.

— Ce-i aia? Chestia aia de pe fundul coșului, întrebă pe un alt ton, mai încordat.

Ce-ar face Kirsti acum? Annemarie bătu din picior. Dintr-odată, fără să se aștepte, începu să plângă.

— Nu știu, spuse cu o voce înăbușită. Mama o să se supere rău de tot că m-ați oprit și că din cauza voastră am întârziat. Și ați distrus tot prânzul unchiului Henrik, așa că *și el* o să se supere pe mine!

Câinii scheunau și se agitau în lesă, adulmecând coșul. Unul dintre ceilalți trei soldați mormăi ceva în germană.

Soldatul scoase pachetul.

— De ce era ascuns cu atâta grijă? izbucni el.

Annemarie se șterse la ochi cu mâneca puloverului.

— Nu e ascuns, nu mai mult decât era șervețelul. Nu știu ce e.

Și își dădu seama că nu mințea. Chiar nu știa ce era în pachet.

Soldatul sfâșie hârtia, în timp ce câinii se agitau alături, trăgeau în lesă și mârâiau. Pe sub blana scurtă și lucioasă li se vedeau mușchii încordați.

Se uită în coș, apoi la Annemarie.

— Nu mai plânge, fată proastă ce ești, zise aspru. Netoata de maică-ta i-a trimis lu’ unchi-tău o batistă. În Germania, femeile au lucruri mai bune de făcut. Nu stau acasă cosând batiste pentru bărbații lor.

Făcu un gest cu materialul alb, împăturit și râse scurt și tăios.

— Cel puțin nu a brodat flori pe ea.

Azvârli batista pe jos, încă pe jumătate împachetată în hârtie, și pânza căzu lângă măr. Câinii se năpustiră, adulmecară cu lăcomie, apoi se lăsară păgubași, dezamăgiți din nou.

— Du-te, îi zise soldatul, aruncând brânza și batista înapoi în coș. Du-te la unchi-tău și spune-i ce s-au mai bucurat câinii germani de pâinea lui.

Soldații trecură pe lângă ea. Unul dintre ei râse și începură să-și vorbească pe limba lor. În câteva secunde dispărură pe cărare, în direcția din care tocmai venise Annemarie.

Ridică în grabă mărul și pachetul deschis cu batista albă în el. Le puse în coș și porni în fugă spre port. Cerul era luminat de soarele de dimineață. Se auzeau deja motoarele câtorva bărci.

Ingeborg încă nu plecase, era tot la doc, iar unchiul Henrik stătea cu părul în vânt și luminos, îngenuncheat lângă plase. Annemarie îl strigă. Henrik ieși pe mal și se îngrijoră când o recunoscu pe doc.

Îi întinse coșul.

— Ți-a trimis Mama prânzul, zise cu voce tremurată. M-au oprit soldații și ți-au luat pâinea.

Nu îndrăzni să-i spună mai mult.

Henrik se uită degrabă în coș. Îi observă privirea ușurată după ce văzu că pachetul era acolo, chiar dacă era sfâșiat.

— Îți mulțumesc, zise, iar ușurarea i se simțea în glas.

Annemarie aruncă o privire rapidă la bărcuța bine cunoscută. Vedea pe unde se ajungea în cabina goală. Nici urmă de soții Rosen sau de ceilalți. Unchiul Henrik îi urmări privirea uimită.

— Totul e-n regulă, zise blând. Nu-ți face griji. Totul e-n regulă. Nu eram foarte sigur, dar acum – și aruncă o privire coșului pe care-l ținea în mână – datorită ție, Annemarie, totul e-n regulă. Acum fugi acasă și spune-i mamei tale să nu-și facă griji. Ne vedem acasă diseară.

Apoi zâmbi.

— Și zici că mi-au luat pâinea? Sper să se înece cu ea.

16
Îți spun numai o parte

— Biata Zambilica! exclamă râzând unchiul Henrik după masa de seară. Era deja destul de grav că urma s-o mulgă mama ta după toți anii trăiți la oraș. Dar s-o mulgă Annemarie! Și încă pentru prima dată! Mă mir că nu te-a lovit.

Râse și Mama. Stătea comod într-un scaun pe care-l luase unchiul Henrik din sufragerie și-l dusese în bucătărie. Ținea piciorul pe un taburet și era înfășurat până la genunchi într-o cârpă albă, curată.

Annemarie nu se supără. Chiar fusese amuzant. La întoarcere, alergase pe drumul mare ca să-i ocolească pe soldați, în caz că mai erau în pădure. Nu mai era în niciun pericol, nu mai ducea nimic în mână. Când ajunse acasă, Mama și Kirsti erau plecate. Găsi un bilet scris în grabă de Mama, în care îi spunea că o duce doctorul cu mașina lui la spital și că se întorc repede.

Însă auzind mugetele Zambilicăi, uitată în șopron, Annemarie ieși din casă cu găleata pentru lapte. Se străduise să nu bage în seamă gemetele nemulțumite ale vacii, care lovea cu capul, și se concentră pe mișcările ferme, ritmice pe care și le aminti de la unchiul Henrik. Și așa ajunse Annemarie să mulgă vaca.

— Și eu aș fi putut s-o fac, spuse Kirsti, nu trebuie decât să tragi și iese laptele. Aș fi putut s-o fac foarte ușor.

Annemarie dădu ochii peste cap. „Aș vrea să te văd”, se gândi.

— Când se-ntoarce Ellen? întrebă Kirsti, uitând de vacă într-o secundă. A zis că o să-mi facă o rochie pentru păpușă.

— O să te ajutăm eu și Annemarie să faci rochia, zise Mama. Ellen a trebuit să meargă cu părinții ei. Nu-i așa că a fost o surpriză frumoasă când au venit aseară s-o ia?

— Trebuia să mă trezească și să-mi spună „Pa”, bombăni Kirsti, ducând o lingură imaginară la gura colorată a păpușii proptite de scaunul de lângă ea.

— Annemarie, interveni unchiul Henrik, ridicându-se de la masă și împingând scaunul mai în spate, dacă vii acum cu mine în șopron, o să te învăț cum se mulge vaca. Dar mai întâi spală-te pe mâini.

— Vin și eu, zise Kirsti.

— Tu nu, nu te duci acum, se împotrivi Mama. Am nevoie de tine aici, cum nu pot să mă deplasez prea ușor. Va trebui să fii sora mea medicală.

Kirsti ezită, nefiind sigură dacă să se împotrivească sau nu.

— Când o să mă fac mare, zise într-un final, o să fiu soră medicală, n-o să mulg vaci. Așa că rămân aici să am grijă de Mama.

Urmată, ca de obicei, de puiul de pisică, Annemarie se duse cu unchiul Henrik în șopron, pășind prin ploaia fină și cețoasă. I se păru că Zambilica dădu fericită din cap la vederea lui Henrik – avea să fie pe mâini bune de data asta.

Annemarie se așeză pe grămada de fân și se uită la Henrik cum mulge vaca. Dar se gândea la altceva în acel timp.

— Unchiule, unde sunt doamna și domnul Rosen și ceilalți? întrebă. Credeam că-i duci în Suedia cu barca, dar nu erau acolo.

— Ba erau acolo, îi răspunse, aplecându-se spre vacă. N-ar trebui să-ți spun asta. Mai știi că ți-am spus că ești mai în siguranță dacă nu știi.

Dar Henrik continuă, în timp ce mulgea vaca ferm.

— Îți spun numai o parte, pentru că ești o fetiță foarte curajoasă.

— Curajoasă? repetă Annemarie cu surprindere. Nu-i adevărat, mi-a fost foarte frică.

— Ți-ai riscat viața.

— Dar nici nu m-am gândit la asta! Eu mă gândeam doar că…

Henrik o întrerupse zâmbind.

— Chiar asta înseamnă *curajul* – să nu te gândești la pericole, ci numai la ce trebuie să faci. Sigur că ți-a fost frică. Și mie mi-a fost azi. Însă te-ai concentrat pe ce aveai de făcut. La fel și eu. Hai să-ți zic de familia Rosen. Sunt mai mulți pescari care și-au făcut niște locuri secrete în bărci. Dedesubt. Nu trebuie decât să ridic punțile în anumite locuri și e loc suficient unde se pot ascunde câțiva oameni. Peter și alții care fac parte din Rezistență aduc oamenii la mine și la alți pescari. Sunt câțiva oameni care îi ajută să se ascundă și îi duc departe de Gilleleje.

Annemarie era uluită.

— Peter face parte din Rezistență? Bineînțeles, cum de nu mi-am dat seama! Le aduce Mamei și lui Papa ziarul interzis, *De*

Frie Danske. Și e mereu pe fugă. Trebuia să-mi fi dat seama și singură!

— E un tânăr foarte, foarte curajos, zise unchiul Henrik. Cu toții sunt.

Annemarie se încruntă când își aminti barca goală pe care o văzuse de dimineață.

— Familia Rosen și ceilalți erau acolo, dedesubt, când am adus eu coșul?

Unchiul Henrik dădu din cap.

— Dar nu se auzea nimic, zise Annemarie.

— Sigur că nu. Trebuiau să rămână într-o liniște desăvârșită mai multe ore. Bebelușului i-a fost administrat un medicament ca să nu plângă.

— Ei au auzit când am vorbit cu tine?

— Da. Prietena ta, Ellen, mi-a zis pe urmă că te-au auzit. Și i-au auzit și pe soldații care au venit să cerceteze barca.

Annemarie făcu ochii mari.

— Au venit acolo soldații? Credeam că au luat-o în partea cealaltă după ce m-au oprit pe mine.

— Sunt mulți soldați în Gilleleje și de-a lungul coastei. Verifică toate bărcile. Știu că evreii fug, dar nu știu exact cum o fac și rareori îi prind. Ascunzișurile sunt foarte bine camuflate și de multe ori facem grămezi de pești morți pe punte. Nu le place deloc să-și murdărească bocancii lucioși.

Își întoarse privirea spre ea și-i zâmbi.

Annemarie își aminti de bocancii lucioși care se proptiseră în fața ei pe cărarea întunecată.

— Unchiule Henrik, sunt sigură că ai dreptate când spui că n-ar trebui să știu chiar totul. Dar, te rog, vrei să-mi spui ce era cu batista? Știu că pachetul era important, de-aia am alergat prin pădure ca să ți-l aduc. Numai că eu mă gândeam că era vorba de o hartă. De ce era așa importantă batista?

Henrik puse deoparte găleata plină și începu să șteargă ugerul vacii cu o cârpă udă.

— Annemarie, sunt foarte puțini oameni care știu despre asta, îi zise cu o privire serioasă, iar soldații sunt atât de furioși că unii evrei reușesc să scape și că nu-i depistează, că au început să se folosească și de câini dresați.

— Soldații care m-au oprit pe cărare aveau câini!

Unchiul Henrik dădu din cap.

— Câinii sunt dresați să adulmece și să-i găsească pe cei care stau ascunși. Chiar ieri s-a întâmplat cu două bărci. Câinii ăia nenorociți simt mirosul de om cu tot peștele mort de pe punte. Eram cu toții extrem de îngrijorați. Credeam că s-a terminat cu fuga în Suedia cu barca. Dar Peter s-a dus și le-a prezentat problema unor oameni de știință și unor doctori. Câteva minți excepționale s-au concentrat zi și noapte ca să vină cu o soluție. Și au creat un medicament special. Nu știu ce anume este, dar era în batistă. Îi atrage pe câini, dar când aceștia îl adulmecă, își pierd simțul mirosului. Închipuie-ți!

Annemarie își aminti cum se năpustiseră câinii asupra batistei – o mirosiseră și apoi plecaseră.

— Dar acum, datorită lui Peter, proprietarii tuturor bărcilor vor avea o astfel de batistă. Când soldații vor intra în barcă, noi vom scoate pur și simplu batistele din buzunar. Probabil că soldații germani vor crede că suntem foarte răciți cu toții! Câinii vor adulmeca, vor mirosi batistele noastre, apoi vor da câteva târcoale, fără să găsească nimic. Nu vor mai simți niciun miros.

— Au venit cu câinii azi-dimineață?

— Da. La nici douăzeci de minute după ce ai plecat tu. Tocmai voiam să pornesc când au apărut soldații și mi-au ordonat să stau. Au urcat în barcă, au căutat, dar n-au găsit nimic. Desigur, atunci aveam deja batista. Dacă n-aș fi avut-o…

Vocea lui se stinse și nu termină fraza. Nici nu era nevoie.

Dacă n-ar fi găsit pachetul pe care îl scăpase domnul Rosen. Dacă n-ar fi fugit prin pădure. Dacă soldații i-ar fi luat coșul. Dacă nu ar fi ajuns în timp util la barcă. Toate aceste „dacă” i se învârteau prin minte lui Annemarie.

— Acum sunt în Suedia, în siguranță? îl întrebă. Ești sigur?

Unchiul Henrik se ridică și o mângâie pe Zambilica pe cap.

— I-am văzut la mal. Îi așteptau niște oameni ca să-i ducă la adăpost. Sunt în siguranță acolo.

— Dar dacă naziștii vor invada și Suedia? O să trebuiască să fugă din nou?

— N-o să se-ntâmple asta. Din anumite motive, naziștii nu vor să se atingă de Suedia. E foarte complicat.

Annemarie se gândi la prietenii ei, imaginându-și cum stătuseră ascunși sub puntea bărcii *Ingeborg.*

— Cred că a fost îngrozitor pentru ei să stea acolo atâtea ore, murmură ea. Era întuneric în ascunzătoare?

— Întuneric, frig și foarte înghesuit. Iar doamna Rosen a avut rău de mare, deși nu au stat pe apă foarte mult timp. Distanța e mică, tu știi. Dar sunt niște oameni curajoși. Nimic nu mai conta odată ajunși la țărm. Aerul Suediei era curat și răcoros; bătea vântul. Când ne luam la revedere, începea să se trezească și bebelușul.

— Mă întreb dacă o voi mai vedea vreodată pe Ellen, zise Annemarie pe un ton trist.

— O vei vedea, micuțo, răspunse unchiul Henrik. I-ai salvat viața. Într-o zi o să vă reîntâlniți. Într-o zi se va sfârși războiul. Ca toate războaiele. Ei, ce zici? adăugă întinzându-se. Asta da lecție de muls vaca, nu?

— Unchiule! strigă Annemarie și începu să râdă. Ia uite! Zeul fulgerului a căzut în găleata cu lapte!

17
În tot acest timp

Războiul avea să se termine. Așa spusese unchiul Henrik și era adevărat. Războiul se încheie doi ani mai târziu. Annemarie avea doisprezece ani.

La începutul acelei seri de mai, clopotele răsunară în toată Copenhaga. Peste tot fusese ancorat steagul danez. Oamenii stăteau în stradă și intonau, cu lacrimi în ochi, imnul național.

Annemarie stătea pe balcon cu părinții și sora ei și privea afară. În susul și-n josul străzii și pe tot trotuarul de vizavi se vedeau steaguri la aproape toate ferestrele. Știa că multe dintre apartamentele acelea erau goale. Timp de aproape doi ani, vecinii udaseră plantele, șterseră praful și curățaseră sfeșnicele pentru evreii care fugiseră. Mama ei făcuse și ea asta pentru familia Rosen.

— Pentru asta sunt prietenii, zise Mama.

Vecinii intrară în apartamentele goale, în așteptare, deschiseră ferestrele și atârnară simbolul libertății.

În acea seară, ochii doamnei Johansen erau plini de lacrimi. Kirsti cânta și flutura un steguleț. Ochii albaștri îi străluceau. Până și ea se făcuse mai mare. Nu mai era o fetiță vorbăreață, fără nicio grijă. Era mai înaltă, mai serioasă și foarte slabă. Semăna cu Lise în pozele din albumul cel vechi, făcute când avea șapte ani.

Peter Neilsen murise. Era o amintire dureroasă într-o zi atât de plină de bucurie în toată Danemarca. Dar Annemarie se forța să se gândească la băiatul roșcat, care aproape îi devenise frate, și la ziua în care primiseră vestea zdrobitoare cum că Peter fusese prins și executat de germani în piața publică la Ryvangen, în Copenhaga.

Peter le trimisese o scrisoare din închisoare cu o seară înainte să fie împușcat. Le spunea că îi iubește, că nu se teme și că e mândru că făcuse tot ce fusese cu putință pentru țara lui și pentru ca oamenii să fie liberi. În scrisoare cerea să fie înmormântat lângă Lise.

Nici măcar de atâta lucru nu avu parte Peter. Naziștii nu voiau să înapoieze cadavrele tinerilor uciși la Ryvangen. Îi îngropau chiar acolo unde îi omorau și marcau locurile doar cu numere.

Ulterior, Annemarie se duse în acel loc cu părinții ei și depuseră flori pe pământul uscat, numerotat. În acea noapte,

părinții îi spuseră lui Annemarie adevărul despre moartea lui Lise de la începutul războiului.

— Și ea făcea parte din Rezistență, îi explică Papa. Din grupul care a luptat pentru țara noastră în toate modurile în care a putut.

— Noi nu știam, adăugă Mama. Ea nu ne-a spus. Am aflat de la Peter după ce a murit Lise.

— Ah, Papa! zise Annemarie plângând. Mama! Nu-i așa că pe ea nu au împușcat-o? Cum au făcut cu Peter, în piața publică, printre oameni care stăteau și se uitau!

Voia să știe, voia să știe totul, însă nu era sigură că putea îndura adevărul.

Papa dădu din cap.

— Era cu Peter și cu alții într-o pivniță unde aveau întâlniri secrete și făceau planuri. Naziștii au aflat și făceau razii pe-acolo în seara aia. Au fugit toți pe unde-au putut, încercând să scape.

— Pe unii chiar i-au împușcat, zise Mama cu tristețe în glas. Pe Peter l-au nimerit în braț. Mai știi că Peter avea brațul bandajat și prins cu o eșarfă la înmormântarea lui Lise? Purta o haină peste, ca să nu se vadă. Și o pălărie, ca să-și ascundă părul roșcat. Naziștii erau pe urmele lui.

Annemarie nu-și amintea. Nu observase. Ziua aceea era acoperită de un nor de suferință.

— Dar Lise? întrebă. Dacă zici că nu a fost împușcată, ce s-a întâmplat?

— Erau în mașină, au văzut-o fugind și au dat peste ea.

— Deci e adevărat, e așa cum mi-ai zis, a fost lovită de o mașină.

— Da, e adevărat.

— Erau atât de tineri, zise Mama dând din cap.

Clipi, închise ochii pentru o clipă și trase adânc aer în piept.

— Foarte, foarte tineri. Și plini de speranță.

Gândindu-se la Lise, Annemarie se uită de sus în stradă. Jos, în toiul muzicii, al cântecelor, în sunetul clopotelor, oamenii dansau. Își aduse aminte altceva: își aduse aminte de Lise, cu multă vreme în urmă, purtând rochia galbenă și dansând cu Peter în seara în care își anunțaseră logodna.

Se duse în camera ei, unde încă se mai afla în colț cufărul albastru, acolo unde stătea de ani de zile. Annemarie îl deschise și văzu că rochia galbenă începuse să-și piardă nuanța.

Marginile locurilor în care stătuse ani la rând împăturită se decoloraseră.

Întinse cu grijă partea de jos a rochiei și căută buzunarul în care ascunsese lănțișorul lui Ellen. Steaua lui David încă strălucea aurie.

— Papa, zise, întorcându-se pe balcon, unde erau tatăl ei și ceilalți, uitându-se la mulțimea care sărbătorea.

Își întinse mâna și îi arătă lănțișorul.

— Ai cum să-l repari? L-am păstrat în tot acest timp. A fost al lui Ellen.

Tatăl i-l luă din mână și examină încheietoarea ruptă.

— Da, se poate repara. Când se întoarce familia Rosen, i-l poți da înapoi lui Ellen.

— Pân-atunci am să-l port eu.

Postfață

Cât din povestea lui Annemarie este adevărată? Știu că lumea va întreba asta. Am să încerc să răspund aici unde se termină realitatea și unde începe ficțiunea.

Annemarie Johansen este rodul imaginației mele, deși ea s-a născut acolo în urma poveștilor pe care mi le-a spus prietena mea Annelise Platt, căreia îi dedic această carte, ea însăși petrecându-și copilăria în perioada ocupației naziste.

Întotdeauna m-a impresionat și m-a emoționat când îmi povestea despre lipsurile de care au suferit ai ei și vecinii lor în toată acea perioadă și despre sacrificiile făcute. Dar mai ales m-a impresionat imaginea de ansamblu pe care mi-a făcut-o descriindu-mi curajul și integritatea poporului danez în perioada în care a fost condus de mult iubitul rege Christian al X-lea.

Așa am creat-o pe Annemarie, cu familia ei care locuiește într-un apartament din Copenhaga, pe o stradă pe care am trecut și eu, imaginându-mi cum trăiau ei acolo în timpul evenimentelor din 1943.

Danemarca a capitulat în fața Germaniei în 1940, acesta e un fapt real. Reale sunt și motivele pe care i le-a spus Papa lui Annemarie: e o țară mică și fără apărare, fără armată. Poporul ar fi fost în întregime spulberat dacă ar fi încercat să se apere de puternicele forțe armate germane. În consecință, deși cu imensă tristețe, regele Christian a decis capitularea, iar soldații au invadat țara peste noapte. De atunci, timp de cinci ani, țara a fost ocupată de germani. Soldații stăteau aproape la fiecare colț de stradă, înarmați și ferchezuiți, controlau presa, sistemul feroviar, guvernul, școlile și spitalele, și chiar viața de zi cu zi a oamenilor de rând.

Însă niciodată nu l-au supus pe rege. Christian al X-lea chiar pleca de la palat călare de unul singur, fără gardă, în fiecare dimineață, ca să-și salute poporul; și, deși este atât de frumoasă încât ar putea părea că este inventată de autoare, povestea pe care i-a spus-o Papa lui Annemarie, despre soldatul care l-a întrebat pe tânărul danez „Cine e bărbatul acela?”, este atestată de un document care datează din acea perioadă.

De asemenea, e adevărat și că, în august 1943, Danemarca a preferat să-și scufunde întreaga flotă în portul din Copenhaga decât să-i lase pe germani să o folosească în scopul propriu. Prietena mea Annelise își aduce aminte momentul și mulți dintre

cei care erau copii pe-atunci vor fi fost treziți, cum a fost și Kirsti, de exploziile și de cerul intens luminat în noaptea în care au dat foc navelor.

În Danemarca, de Anul Nou evreiesc, în 1943, cei care s-au dus la sinagogă să se roage, asemenea familiei Rosen din carte, au fost avertizați de către rabin că germanii vor veni după ei și vor fi „relocați”.

Rabinul cunoștea aceste planuri pentru că un înalt oficial german anunțase guvernul danez, care a transmis informația șefilor comunităților evreiești. Numele lui este G. F. Duckwitz și sper că și în ziua de azi, chiar și după atâția ani, lumea depune flori la mormântul lui, pentru că a dat dovadă de omenie și de curaj.

Datorită lui, evreii – în afară de cei care n-au dat crezare avertismentului – au scăpat de primele razii. Au fugit în brațele danezilor, care i-au adăpostit, i-au hrănit, i-au îmbrăcat, i-au ascuns și i-au ajutat să ajungă în siguranță în Suedia.

În săptămânile care au urmat Anului Nou evreiesc, aproape întreaga populație de evrei din Danemarca – aproximativ șapte mii de persoane – a fost transportată pe furiș în Suedia.

Iar batista pe care i-a dus-o Annemarie unchiului ei? Sigur e o invenție a autoarei, care a vrut să facă o eroină în istoria mică a cărții.

Ei bine, nu. Și batista face parte din istoria mare. După ce naziștii au început să se folosească de câini dresați să simtă mirosul pasagerilor ascunși în bărcile pescarilor, oamenii de știință suedezi au găsit rapid o soluție pentru a-i împiedica să fie dați de gol. Aceștia au creat un praf compus din sânge uscat de iepure și cocaină. Sângele îi atrăgea pe câini, iar când aceștia adulmecau, cocaina le amorțea temporar simțul mirosului. Aproape toți cei care dețineau bărci aveau o batistă îmbibată cu acest praf și astfel au fost salvate multe vieți.

Operațiunile secrete de salvare a evreilor au fost dirijate de Rezistența daneză, care, asemenea oricărei mișcări de rezistență, era formată în cea mai mare parte din oameni foarte tineri și foarte curajoși. Peter Neilsen, deși este un personaj fictiv, este simbolul tuturor acestor tineri curajoși și plini de idealuri, dintre care mulți au murit de mâna inamicului.

Citind despre liderii Rezistenței din Danemarca, am dat de povestea unui tânăr pe nume Kim Malthe-Bruun, care în final a

fost prins de naziști și executat la numai douăzeci și unu de ani. I-am citit povestea așa cum am citit multe alte povești – pagină cu pagină, dar și sărind pe ici, pe colo: un sabotaj, o tactică, o captură, o evadare. După un timp, până și curajul devine rutină pentru cititor.

Apoi am dat pagina și am descoperit o fotografie a lui Kim Malthe-Bruun. Purta un pulover pe gât, iar părul des și moale îi era bătut de vânt. Ochii lui m-au privit, de-acolo din pagină, fără să clipească.

Mi s-a rupt inima când l-am văzut, era foarte tânăr. Însă fermitatea tăcută a privirii lui m-a convins că trebuie să-i spun povestea mai departe; povestea lui și a întregului popor danez care avea aceleași idealuri.

Așa că aș vrea să închei cu un paragraf din scrisoarea pe care acel băiat i-a scris-o mamei sale, în seara dinaintea execuției.

„... aș vrea să nu uite nimeni că nu trebuie să viseze la vremurile dinainte de război; visul oricăruia dintre voi, fie tânăr, fie bătrân, trebuie să fie acela de a-și crea un ideal al decenței umane, iar nu un ideal al unei minți înguste și pline de prejudecăți. Acesta este cel mai mare dar la care tânjește țara noastră, este acel lucru la care poate aspira orice om de la țară, fiind mândru că face parte din el, acel lucru pentru care merită să trudească și să lupte.”

Cu siguranță acesta – o lume decentă – este lucrul la care tânjesc încă toate țările. Sper că această istorie a Danemarcei și a poporului danez ne va aminti că o astfel de lume e posibilă.

ROMAN DISTINS CU MEDALIA NEWBERY

Numără stelele este o poveste tulburătoare despre iubire, curaj și altruism, într-o lume stăpânită de frică.

Este anul 1943, iar pentru Annemarie Johansen viața la Copenhaga e un amestec de îndatoriri pentru școală, de lipsuri și foamete, totul desfășurându-se sub privirea atentă a soldaților germani aflați la fiecare colț de stradă.

Curajul pare să-și mai găsească loc doar în poveștile pe care fetița i le spune seara la culcare surorii ei mai mici, Kirsti.

Aflând de raziile autorităților germane pentru ridicarea populației evreiești, familia Johansen hotărăște s-o salveze pe Ellen Rosen, cea mai bună prietenă a fiicei lor, dând-o drept propriul lor copil. Dar asta va fi oare de ajuns?

9 786068 620299

La ARTHUR istoria este întotdeauna violet

violet history | smart blue | classic yellow | funny green | orange fantasy